

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**BÖLGESEL VE KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ
ANALİZİ**

**Maral HAÇİKOĞLU
09710011**

**TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Ercan EREN**

**İSTANBUL
2011**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI
İKTİSAT YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGESEL VE KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ
ANALİZİ

Maral HAÇIKOĞLU
09710011

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 22.06.2011
Tezin Savunulduğu Tarih: 18.07.2011

Tez Oy birliği ile başarılı bulunmuştur.

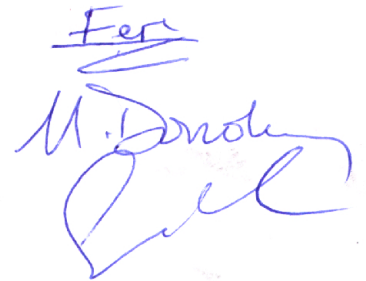
Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı :Prof.Dr. Ercan Eren

Jüri Üyeleri :Doç. Dr. Murat DONDURAN

Yrd. Doç. Dr. Seçkin SUNAL

İSTANBUL
Haziran, 2011

ÖZ

BÖLGESEL VE KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ ANALİZİ

Maral Haçikoğlu

Haziran, 2011

Bu çalışmanın amacı 1980–2009 döneminde 107 ülke temel alınarak yapılan küresel ve bölgesel gelir eşitsizliği analizi ile küreselleşme sürecinde bölgesel ve küresel gelir dağılımı eşitsizliğinin artmakta olduğunu belirleyebilmektir.

Bu amaçla çalışmada Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endeksi olmak üzere dört ayrı eşitsizlik endeksi kullanılmıştır. Bölgesel analiz amacıyla ülkeler Asya, Avrupa, Orta Doğu, Amerika ve Afrika olmak üzere beş ayrı bölgeye ayrılmış ve her bir bölge için ayrı ayrı gelir eşitsizliği endeksleri hesaplanarak bu bölgelerin 1980–2009 döneminde gelir dağılımında izledikleri trend belirlenmiştir. Daha sonra ise bölgelerden bağımsız olmak üzere, aynı eşitsizlik endeksleriyle aynı zaman periyodu esas alınarak küresel gelir eşitsizliğinin izlediği eğilim belirlenmiştir.

Elde edilen sonuçlar 1980–2009 döneminde küresel gelir eşitsizliğinin azaldığına işaret etmektedir. Bölgesel analizde ise Amerika, Avrupa bölgesinde tüm endekslerde ve Asya bölgesinde ise Herfindahl endeksi hariç tüm endekslerde son yıllarda eşitsizlik azalma eğilimindedir. Fakat Afrika bölgesinde Theil endeksi 1992–2007 döneminde hafif bir artış eğilimi sergilemiş ve Gini endeksi 1991 yılından itibaren belirgin bir biçimde artmıştır. Orta Doğu bölgesinde ise Theil, Gini ve varyasyon katsayısı endekslerinde 1988–2009 döneminde hafif bir artış eğilimi gözlemlenmesi bölgesel analizde endekslerdeki düşüş trendinin küresel eşitsizlik analizindeki kadar belirgin olmadığını göstermektedir. Özellikle Afrika ve Orta Doğu Bölgesinde bazı endekslerde gözlemlenen farklı trendler gözleri bu bölgelere çevirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Gelir Eşitsizliği, Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini Endeksi

ABSTRACT

ANALYSIS OF REGIONAL AND GLOBAL INCOME INEQUALITY

Maral Haçikoğlu

June, 2011

The aim of this study is analyzing the increasing income inequality trend of global and regional income inequality between 1980–2009 period. In this period, globalization diffused all over the world and it showed the different impact between developed, developing and under-developed countries.

In order to establish this model 107 countries were selected from different regions and Herfindahl, coefficient of variation, Theil and Gini indexes were used. The results of this study showed that global income inequality decreased between the globalization period but in the regional analysis the results were not very clear.

In the regions of America and Europe all indexes showed the decreasing income inequality tendency. In Asia except from the Herfindahl index, the other index results also showed the clear decreasing trend.

In African side coefficient of variation and Herfindahl indices showed a trend of decline. The striking point of this region is sharp increasing tendency of Gini index and slight increase of the Theil index between the period of 1992–2007.

The increasing inequality trend of Gini index in Africa and slight increasing aptitude of the Theil, Gini and coefficient of variation indexes in Middle East countries after 1988, displayed the suspicious situation in these regions.

Keywords: Globalization, Income Inequality, Herfindahl, coefficient of variation, Theil and Gini index.

ÖNSÖZ

Küreselleşme süreci ve bu sürecin gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkisi iktisatçılar arasında yaygın ilgi gören konulardan biridir. Küreselleşme sürecinde bölgesel ve küresel gelir eşitsizliğini analiz etmeye yönelik pek çok çalışma yapılmıştır.

Çalışmaların bazılarında neo- liberal görüşe uygun olarak küreselleşme sürecinde gelişmiş ülkeler ile gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında gelir eşitsizliği azalmaktadır. Tam tersi görüşe göre ise küreselleşme süreci zenginlerin daha zengin olduğu, yoksul kesimin ise daha da yoksullaştığı dengesiz bir büyüme sürecini beraberinde getirmiştir.

Son yıllarda yapılan çalışmaların çoğu gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin artış eğiliminde olduğunu göstermektedir. Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği 1980’li yıllardan itibaren ciddi artış göstermiştir. 1980’li yıllardan itibaren belirgin bir biçimde hissedilen bu artışın birçok nedeni vardır. Bunların başında ise Washington Konsensüsü olarak adlandırılan neo-liberal politikalar gelmektedir.

1980’li yıllardan itibaren gelişmiş, azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere, bu ülkelerin yapısal özellikleri dikkate alınmaksızın uygulanmaya başlanan bu politikalar, gelişmiş ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerine yarar sağlarken, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bu süreçten zararlı çıkmış, yüksek borç yüklerinin altına girmiş ve krizlere sürüklenmişlerdir. Dolayısıyla küreselleşme süreciyle şekillenen yeni ekonomik düzen gelişmiş ülkeler ile azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir dağılımı eşitsizliğini arttırmıştır.

Ben de bu çalışmada literatürde küreselleşme sürecinde ülke içi, ülkeler arası ve küresel gelir eşitsizliğine yönelik yapılan çalışmalardan yola çıkarak 1980–2009 periyodunda bölgesel ve küresel gelir eşitsizliğindeki artış eğilimini belirlemeye çalıştım. Bu çalışma sırasında benden bilgi, tecrübe ve ilgisini esirgemeyen, beni yönlendiren Sayın Hocam Prof. Dr. Ercan Eren’e ve Prof. Massimo Tamberi’ye teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

İstanbul, Haziran 2011

Maral Haçikoğlu

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR	xi
1. GİRİŞ	1
2. EŞİTSİZLİĞİN FARKLI BOYUTLARIYLA İNCELENMESİ.....	4
2.1. Gelir Eşitsizliği ve Büyüme	4
2.2. Gelir Eşitsizliğinin Diğer Ekonomik Değişkenlerle olan ilişkisi	8
3. KÜRESELLEŞME VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ.....	13
4. BÖLGESEL VE KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ ANALİZİ.....	22
4.1. Giriş	22
4.2. Metodoloji	34
4.2.1. Gelir Eşitsizliğinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem ve Veri Setinin Elde Edilişi	34
4.2.2. Çalışmada Kullanılan Eşitsizlik Endeksleri	35
4.3. Bölgesel ve Küresel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları	40
4.3.1. Bölgesel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları.....	40
4.3.1.1. Asya Bölgesi.....	41
4.3.1.2. Amerika Bölgesi	44
4.3.1.3. Avrupa Bölgesi	46

4.3.1.4. Afrika Bölgesi.....	49
4.3.1.5. Orta Doğu Bölgesi	53
4.3.1.6. Karşılaştırmalı Bölgesel Gelir Eşitsizliği Analizi	56
4.3.2. Küresel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları	60
5. SONUÇ.....	65
KAYNAKÇA	67
EKLER.....	72
Ek 1. Ülke Grupları.	72
Ek 2. Bölgelere Göre Sınıflandırılmış Ülkeler	74
ÖZGEÇMİŞ.....	75

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1: Kuznets Eğrisini Test Eden Çalışmalar ve Sonuçları.....	7
Tablo 2: Ülkelerin Büyüme Mekanizmalarına Göre Gruplandırılması	15
Tablo 3: Satın Alma Gücü Paritesine Göre Küresel Eşitsizliğin Ölçümünde Kullanılan Kaynaklar	23
Tablo 4: Gini Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler.....	57
Tablo 5: Varyasyon Katsayısı Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler	57
Tablo 6: Herfindahl Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler	58
Tablo 7: Theil Endeksinin Bölgelere göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler.....	58
Tablo 8: Küresel Gelir eşitsizliği Analizi Çerçevesinde 1980–1995 ve 2009 Endeks Değerlerinin Karşılaştırılması	64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1: İstenilen ve Gerçekleşen Yaşam Standardı Arasındaki Fark ve Tasarruf İlişkisi.....	10
Şekil 2: Bireyler Arası Eşitsizliğin Satın Alma Gücü Paritesine (PPP\$) Göre Ölçülmesi: Gini Katsayısı	26
Şekil 3: Bireyler Arası eşitsizliğin Satın Alma Gücü Paritesine (PPP\$) Göre Ölçülmesi: Theil.....	27
Şekil 4: Bourguignon-Morrisson ve Sala-i-Martin Analizi: Logaritmik Sapmaların Ortalaması	33
Şekil 5: Bourguignon-Morrisson ve Sala-i-Martin: Küresel ve Ülkeler Arası Gini Karşılaştırılması	33
Şekil 6: Asya Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi.....	42
Şekil 7: Asya Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi	42
Şekil 8: Asya Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi	43
Şekil 9: Asya Bölgesi Gini Endeksi	43
Şekil 10: Amerika Bölgesi Herfindahl(Normalized) Endeksi	45
Şekil 11: Amerika Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi.....	45
Şekil 12: Amerika Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi.....	45
Şekil 13: Amerika Bölgesi Gini Endeksi.....	46
Şekil 14: Avrupa Bölgesi Herfindahl(Normalized) Endeksi	47
Şekil 15: Avrupa Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi.....	48
Şekil 16: Avrupa Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi.....	48
Şekil 17: Avrupa Bölgesi Gini Endeksi.....	49
Şekil 18: Afrika Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi.....	51

Şekil 19: Afrika Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi	51
Şekil 20: Afrika Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi	52
Şekil 21: Afrika Bölgesi Gini Endeksi	52
Şekil 22: Orta Doğu Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi	54
Şekil 23: Orta Doğu Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi.....	54
Şekil 24: Orta Doğu Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi.....	55
Şekil 25: Orta Doğu Bölgesi Gini Endeksi.....	55
Şekil 26: Küresel Gelir Eşitsizliği: Herfindahl (Normalized) Endeksi	61
Şekil 27: Küresel Gelir Eşitsizliği: Varyasyon Katsayısı Endeksi	61
Şekil 28: Küresel Gelir Eşitsizliği: Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi.....	62
Şekil 29: Küresel Gelir Eşitsizliği: Gini Endeksi	62

KISALTMALAR

GEE	:Genelleştirilmiş Entropi Endeksi
GK	:Geary Khamis
GSYİH	:Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
H-O	:Heckscher -Ohlin
IMF	:International Monetary Fund
LSMS	:Living Standard Measurement Study
PCA	:Principal Component Analysis
UNU-WIDER	:United Nations University –World Institute for Development
SAGP	:Satın Alma Gücü Paritesi
VK	:Varyasyon Katsayısı

1. GİRİŞ

Küreselleşme genel anlamıyla mal ve hizmet ticaretinin liberalizasyonu, doğrudan sermaye ve portföy sermayesinin serbest dolanımıdır. Küreselleşmeyi uluslararasılaşma, liberalleşme, evrenselleşme, batılılaşma ya da modernleşme ve bölgesel sınırların ortadan kalkması olarak tanımlayan görüşler de mevcuttur (Scholte, 2000'den aktaran Zhou ve diğ., 20011, 2).

Gelir eşitsizliği ise bir bölgede, bir ülkede veya tüm dünyada gelirlerdeki farklılığının derecesini, hane halklarının veya grupların gelirlerinin ortalama dağılımdan sapmasını ifade eder. Öte yandan, yoksulluk, genellikle yaşam için gerekli araçların, örneğin yiyecek, giyecek, barınma ve sağlık hizmetleri gibi araçların sınırlı olarak elde edilebilme durumudur. İktisat yazınında yoksulluk genellikle günlük gelir/harcama olarak 1 ya da 2 ABD doları ile ölçülmektedir (Baş, 2009,50).

Eşitsizlik, belli bir yoksulluk çizgisinin altında kalan birey ve aileler ile ilgili sansürlenmiş bir bölüşüm bağlamında değil, bölüşümün bütün boyutlarını kapsayan ve yoksulluktan çok daha geniş bir anlamı ifade eder şekilde incelenmektedir (Doğanoğlu ve Gülcü, 2001, 48).

Dünyadaki gelir eşitsizliği iki boyutlu olarak ele alınmaktadır. Birincisi, ülkelerin gelir düzeyleri arasındaki farklılığa işaret eden ülkeler arası eşitsizlik, diğeri ise bir ülkede gelir dağılımının bozukluğunun ifadesi olan, ülke dâhilindeki farklı bölgeler arasındaki gelir eşitsizliğidir. Küreselleşme ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin gelir düzeylerinin birbirine yakınlacağı teorik olarak savunulsa da uygulamada tartışmalar sürmektedir (Danışoğlu, 2004, 229).

Son yıllarda yapılan ampirik çalışmalar küreselleşme sürecinde ülkeler arasında ve ülke içinde gelir dağılımı eşitsizliğinin giderek arttığını göstermektedir.

Tarihte iki küreselleşme dönemi yaşanmıştır. Bunlardan ilki 1870–1914 dönemidir. İkincisi ise 1980'lerden günümüze dek uzanan süreçtir.

Her iki küreselleşme sürecinde de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliği artmıştır.

İlk küreselleşme dönemi 1870–1914 yıllarını kapsamaktadır. Bu dönemde mal ve sermayenin serbest dolanımı önündeki engeller kalkmış ve ekonomiye hükümet müdahaleleri en aza indirilmiştir. 1870–1913 dönemi uluslararası ticaretin hızla geliştiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde uluslararası ticaretle birlikte doğrudan yabancı yatırımlar ve portföy yatırımlarında önemli artışlar kaydedilmiştir. Bu yeni düzenlemelerle birlikte ülkeler uluslararası finans piyasalarında aktif olarak yer almaya başlamışlardır.

İkinci küreselleşme süreci ilk küreselleşme sürecinden uluslararası ticaret, finansal akımlar, yatırım ve emek gücünün hareketliliği bakımından ayrılmaktadır.

1870–1913 döneminde daha çok sektörler arası ticaret söz konusudur. 1950–75 döneminde endüstriler arası, 1975–2000 döneminde ise endüstriler içi ticaret önem kazanmıştır.

İlk küreselleşme sürecinde daha çok tarım sektörüne yatırım yapılırken, zamanla sanayi ve hizmet sektörüne olan yatırımlarda artış kaydedilmiştir. Yatırımların sanayi ve daha çok hizmet sektörüne kayması daha çok birincil sektör olarak adlandırılan tarım sektöründe faaliyet gösteren az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde gelir eşitsizliğini arttırıcı etki yaratmıştır.

İkinci küreselleşme döneminde finansal piyasalarda yaşanan gelişmeler özellikle gelişmekte olan ülkeleri olumsuz yönde etkilemiştir. Finansal piyasalarda ortaya çıkan türev ürünler, finansal akımların kısa vadeli ve spekülatif olması, gelişmekte olan ülke piyasalarını kırılgan hale getirmiştir.

Finansal serbestleşme süreci devlet ve özel sektörün borç yükünü arttırmış, finansal varlıkların çoğunu elinde bulunduran yeni grupların ortaya çıkmasına neden olmuş, böyle bir oluşum ise gelir eşitsizliğinin artmasına neden olmuştur.

İkinci küreselleşme sürecinde yeni teknolojik gelişmelerle birlikte 1980’lerden itibaren üretim anlayışının kitlesel üretimden yalın üretime dönüşmesi, oligopolistik yapının piyasaya hâkim olması, piyasa fiyat mekanizmasının etkisizleşmesi, istihdam, ücret ve gelir dağılımı üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır (Baş, 2009, 55).

Sonuç olarak küreselleşme süreciyle şekillenen yeni ekonomik düzenin az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere dayattığı liberal politikalar bu ülkeler ile gelişmiş ülkeler arasındaki gelir farkını arttırıcı bir etki yaratmıştır. Az Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kendi iktisadi ve sosyal yapılarını serbest piyasa ekonomisine uygun olarak dönüştüremeden, gerekli kurumsal düzenlemelerini yapamadan kendilerini bu sürecin içinde bulmuşlardır.

Gerekli alt yapıdan yoksun ülkelerde aniden uygulanmaya başlanan IMF politikaları, devletin rolünün giderek zayıflamasına neden olmuş, özellikle düşük ve orta gelirli grup sosyal devlet anlayışının zayıflamasından ve emek gücünün hakkını koruyan sendikal oluşumların giderek etkisini kaybetmesinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Bütün bu gelişmeler ülkeler arasındaki ve ülke içindeki gelir eşitsizliğini arttırmış, birçok ülkeyi krizlere sürüklemiştir.

Bu çalışmanın konusu küreselleşme sürecinde bölgeler arası ve küresel gelir eşitsizliğindeki artış trendini belirleyebilmektir. Bu amaçla çalışmanın ikinci bölümünde eşitsizliğin diğer değişkenlerle olan ilişkisi incelenecek ve özellikle büyüme ve gelir eşitsizliği ilişkisi üzerinde durulacaktır. Üçüncü bölümde küreselleşme ve gelir eşitsizliği analizine yönelik yapılan çalışmalar üzerinde durulacak ve küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi incelenecektir.

Son bölümde ise literatürde gelir eşitsizliğinin izlediği trendi analiz etmeye yönelik farklı çalışmalara ve farklı analiz yöntemlerine değinildikten sonra bu çalışmanın metodolojisi anlatılacak ve yapılan çalışmanın sonuçları açıklanacaktır. Sonuç bölümü ise çalışmanın sonuçlarının genel bir değerlendirmesi niteliğinde olacaktır.

2. EŞİTSİZLİĞİN FARKLI BOYUTLARI İLE İNCELENMESİ

2.1. Gelir Eşitsizliği ve Büyüme İlişkisi

Literatürde eşitsizlik ve büyüme ilişkisinin analizine yönelik pek çok çalışma yapılmıştır. Çalışmalar eşitsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiye yönelik kesin sonuçlar ortaya koyamamaktadır.

Literatürde yapılan bazı çalışmalar eşitsizliği azaltmaya yönelik uygulanan hükümet programlarına değinmiş ve devlet müdahalesinin ekonomik büyümeyi artırıcı ve eşitsizliği azaltıcı etkisini sorgulamıştır.

Bazı çalışmalar ise büyüme ve eşitsizlik ilişkisini incelerken ülkelerin demografik özelliklerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Emek arzının yapısını analiz eden, kadın ve erkek nüfusun ne oranda işgücü piyasasına katkı sağladığı ve çalışma saatlerinin uzunluğu gibi kavramlardan hareketle eşitsizlik ve büyüme arasındaki ilişkiyi sorgulayan çalışmalar da mevcuttur.

Sharpe (2003)'e göre büyümenin eşitsizlik üzerinde doğrudan ve dolaylı etkileri söz konusudur. Doğrudan etki emek piyasasından gelmekte ve büyüme emek talebini ve dolayısıyla istihdamı arttırmakta, işsizlik azalmakta ve en düşük gelir grubunun gelirden aldığı pay artmaktadır.

Dolaylı etki ise ekonomik büyüme sürecine giren ülkelerin zenginleşmesi ve zenginleşme ile elde edilen ek kaynağın vergilendirme yoluyla zengin kesimden fakir kesime aktarılmasıdır.

İktisatçılar ekonomik büyüme ve eşitsizlik ilişkisini açıklamada iki yaklaşımdan hareket etmişlerdir. Bunlar iktisat tarihi ve ekonomi teorisi perspektifidir. İktisat tarihi yaklaşımı Simon Kuznets'in hipotezi ile ilişkili olan yaklaşımı anlatmaktadır (Sharpe, 2003).

Ekonomi teorisi yaklaşımı ise Arthur Okun'un çok iyi bilinen kitabı olan " Equality and Inefficiency: The Big Tradeoff (1975) " ile ilişkilendirilmiştir. Okun'a göre eşitsizlikteki artış kaynak kullanımında etkinliği artırıp, çıktıda büyüme yaratma yoluyla ekonomik büyümeyi arttıracaktır (Okun, 1975'den aktaran Sharpe, 2003).

Eşitsizlik ve gelir arasındaki ilişkiden hareketle eşitsizliğin izlediği trendi analiz etmeye yönelik yapılan en önemli çalışma Kuznets Hipotezidir. Kuznets oranı olarak adlandırılan oran eşitsizlik ölçümünde kullanılmaktadır. Bu oran en yüksek gelire sahip %20'lik grubun gelirden aldığı payın en düşük gelire sahip %40'lık grubun gelirden aldığı paya oranlanması ile bulunmaktadır.

Kuznets gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri inceleyen birçok çalışma yapmıştır. Kuznets 1963 yılında yapmış olduğu son çalışmasında gelişmiş ülkelere yüksek gelir grubunun gelirden aldığı payın gelişmekte olan ülkelere oranla çok daha düşük olduğunu tespit etmiştir (Kuznets, 1963'den aktaran Ray, 1998, 1999).

Bütün bu çalışmalarından hareketle kalkınma sürecinin sonradan gerçekleşen, dengesiz bir süreç olduğunu ortaya koymuştur. Kuznets'a göre herkes kalkınma ve büyüme sürecine aynı anda başlamasına rağmen, süreç bazı ülkelere daha fazla yarar sağlarken, diğer ülkelere çok daha geç yayılmakta ve zamanla bu ülkeler lider ülkelere yakınsama sürecine girmektedirler. Kuznets'ın ters-U hipotezine göre iktisadi büyümenin ilk safhalarında eşitsizlik artacaktır. Fakat daha sonra ülkelerin birbirlerine yakınsama süreci ile birlikte eşitsizlik azalma eğilimi gösterecektir. Dolayısı ile ekonomik büyüme kişi başı gelir ile ölçülüyor ise, kişi başına düşen gelir ile eşitsizlik arasındaki ilişki ters U şeklinde olacaktır.

Ray (1998) Kuznets'ın ters-U hipotezinin dengesiz ve ardından gelen tamamlayıcı değişimler ile gelirdeki değişimlerden etkilendiğini ifade etmiştir. Gelirdeki değişim, kişinin servet birikimindeki değişim, verimlilikten kaynaklanan sürekli kazanç ve vasıflı işgücüne olan talep gibi etkenlere bağlı olarak değişebilmektedir.

Beklenmedik ve dengesiz olarak nitelendirilen süreçte piyasadaki bazı aktörlerin devre dışı kalması, bazı sektörlerin piyasadan çekilmesi ile bu sektörlerde çalışan işgücüne olan talebin artması ve büyümenin sadece gözde birkaç sektöre yayılmasının gelir dağılımı eşitsizliğini arttırdığı ifade edilmiştir.

Telafi edici değişim sürecinde ise bazı sektörlerde çalışan işgücüne olan talep artışı bu sektörlerde çalışan işgücünün gelirlerinde bir artış sağlayacak, bu kişilerin ürün

tercihleriyle ekonominin talep yanını canlandırması ve canlanmanın bir yayılma etkisi ile diğer sektörlere de sıçraması ise daha dengeli bir ekonomik büyüme sürecine girilmesine neden olacaktır.

Bu değişim süreçleri Kuznets'in ters U hipotezine göre değerlendirildiğinde beklenmedik ve dengesiz değişimlerin düşük gelir düzeylerine (iktisadi büyümenin ilk safhaları), telafi edici değişimlerin ise yüksek gelir düzeylerine ulaşıldıktan sonra gerçekleşeceğini söylemek mümkündür.

Kuznets'in hipotezini daha iyi anlayabilmek için dengesiz ve daha sonra arkasından gelen telafi edici değişimlerin nedenlerine değinmek gerekir.

Bu nedenlerden ilki geçiş sürecidir. Tarım sektöründen sanayi sektörüne geçiş sürecinin başında bazı küçük gruplar zenginleşecek ve bu süreçten karlı çıkacaklardır. Çünkü bu süreçte finansal varlığı elinde bulunduran girişimciler düşük ücretlerin de etkisi ile kalkınmanın ilk aşamasından fayda sağlayacaklardır. Dolayısıyla finansal varlığı elinde bulunduran girişimci grup ile diğer gruplar arasındaki eşitsizlik artacaktır. Fakat bu geçiş süreci zamanla emek gücüne olan talebi de arttıracak, ücretler artış eğilimine girecek ve eşitsizlik azalacaktır.

Bununla birlikte bu geçiş sürecinde ülkelerin yapısal özelliklerinin ve başlangıç koşullarının da göz önünde bulundurulması gerekir. Gelişmiş ülkelerde tarım sektöründen sanayi sektörüne geçiş süreci çok daha kolay olmakta ve gelir dağılımındaki adaletsizlik gelişmekte olan ülkelere oranla çok daha düşük olmaktadır.

İkinci etken ise teknolojik gelişmedir. Teknolojik gelişmenin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere eşitsizlik üzerindeki etkisi farklı olmaktadır. Dolayısıyla başlangıçta teknolojik değişim sadece bazı küçük grupların kazanç sağlamasına neden olacaktır. Ayrıca teknolojik gelişmenin ücretler üzerinde etkisi de söz konusudur. Teknolojik gelişme ile birlikte vasıflı işgücüne olan talep artarken niteliksiz işgücüne duyulan ihtiyaç azalmaya başlayacak, bu ise kalkınmanın ilk safhasında vasıflı ve vasıfsız işgücü ücretleri arasındaki farkın açılmasına ve eşitsizliğin artmasına neden olacaktır. Zamanla kişi başına düşen gelirdeki artış ve geçiş sürecinin tamamlanması ile birlikte eşitsizlik azalacaktır.

Literatürde Kuznets eğrisini test etmeye yönelik yapılan çalışmalar kalkınma ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiye yönelik belirgin sonuçlar ortaya koyamamaktadır.

Çalışmaların bir kısmı Kuznets Hipotezini destekleyecek bulgular elde etmiş olmasına rağmen, Kuznets Hipotezini desteklemeyen, kalkınma ve gelir eşitsizliği arasında U şeklinde bir ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Tablo 1 Kuznets eğrisini test eden çalışmaları ve sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Tablo 1: Kuznets Eğrisini Test Eden Çalışmalar ve Sonuçları

Kalkınma İle Gelir Eşitsizliği Arasında U Şeklinde İlişki	Kalkınma İle Gelir Eşitsizliği Arasında Ters U Şeklinde İlişki	Kalkınma İle Gelir Eşitsizliği Arasında İlişki Yok
Anand ve Kanbur (1993)	Deutsch ve Silber (2004)	Adams ve Page (2003)
Gallet ve Gallet (2004)	Tabatabai (1994)	Bleaney ve Nishiyoma (2004)
Glomn (1997)	Dawson (1997)	Campano ve Salvatore (1988)
Brano ve Diğ. (1996)	Thornton (2001)	Deiniger ve Square (1996 ve 1998)
Eusufzai (1997)	List ve Gallet (1999)	Glomnn (1997)
Robinson (1976)	Paukert (1973)	Oshima (1994)
Banerjee ve Newman (1993)	Cromwell (1977)	Petiakos ve Diğ. (2003)
Lewis (1955)	Papaneikve Kyn (1986)	Matyas ve Diğ. (1998)
Ram (1997)	Aghion ve Diğ. (1999)	Ravillion (1995)
	Alesina ve Rodrik (1994)	Schultz (1998)
	Zang (1998)	Bruno, Ravillion ve Square (1998)
	Krongkaew ve Kakwani (2003)	Adams (2002)
	Savvides ve Stengos (2000)	Barro (1999)
	Higgins ve Williamson (1999)	Banerjee ve Duflo (1999)
	Clarke, Xu ve Zau (2003)	Cheng (2006)
	Chen (2003)	Gustafsson ve Johansson (1999)
	Cline (1975)	

Kaynak: Atan, Tokathoğlu, 2008, s.28

Literatürde yapılan çalışmalardan farklı sonuçlar elde edilmesinde çalışmada kullanılan teknikler, hangi veri setinden yararlanıldığı ve çalışılan veri setinin

hipotezin testine uygunluğu önem taşımaktadır. Bununla birlikte literatürde Kuznets hipotezini farklı kanallardan açıklayan farklı yaklaşımlar da mevcuttur.

Kalkınmanın aşamaları ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi politik kanallar, bölgesel farklılıklar, nüfusun yaş dağılımı, üretim faktörlerinin üretimden aldığı payın zaman içindeki değişimi ve kurumsal iktisat¹ anlayışına göre açıklamaya çalışan çalışmalar Kuznets'in hipotezine farklı bakış açıları sunmuştur (Atan ve Tokathoğlu, 2008).

2.2. Gelir Eşitsizliğinin Diğer Ekonomik Değişkenlerle Olan İlişkisi

Gelir ve eşitsizlik arasındaki ilişkinin belirlenmesinde tasarruf oranı da büyük önem taşımaktadır. Tasarruf hem uzun dönem ortalama geliri hem de büyümeyi etkileyen önemli bir unsurdur. Dolayısıyla eşitsizlik ve tasarruf arasındaki ilişki eşitsizliğin gelir ve gelirdeki büyüme üzerindeki etkisinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Kişilerin tasarruf etme istekleri içinde bulundukları koşullara bağlı olarak değişmektedir. Düşük gelir grubundaki bireyler öncelikli olarak yaşamak için gerekli olan temel gereksinimlerini karşılama yoluna gidecekleri için bu kişilerde tasarruf eğilimi düşük olacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde ise yüksek gelir grubundaki bireylerin tüketim eğilimleri tasarruf eğilimlerinden daha yüksek olabilmektedir. Ekonomik hayatta başka bir gelir grubuna özenme ve o gelir grubunun yaşayış biçimini taklit etme gibi davranışlar da özellikle orta-gelir grubunda tasarruf oranını arttırıcı etki yaratabilmektedir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde uygulanan gelirin yeniden dağıtım politikaları da eşitsizlik üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir. Çünkü bu politikalar tasarruf oranını azaltarak, yatırımlar ve büyüme üzerinde negatif bir etki yaratabilmekte, bu negatif etki ise gelir eşitsizliğini arttırabilmektedir. Buradaki temel problem ise hükümetin uyguladığı yeniden dağıtım politikalarının gelir eşitsizliğini azaltmak amacıyla uygulanan politikalar olmasına rağmen tasarruf ve

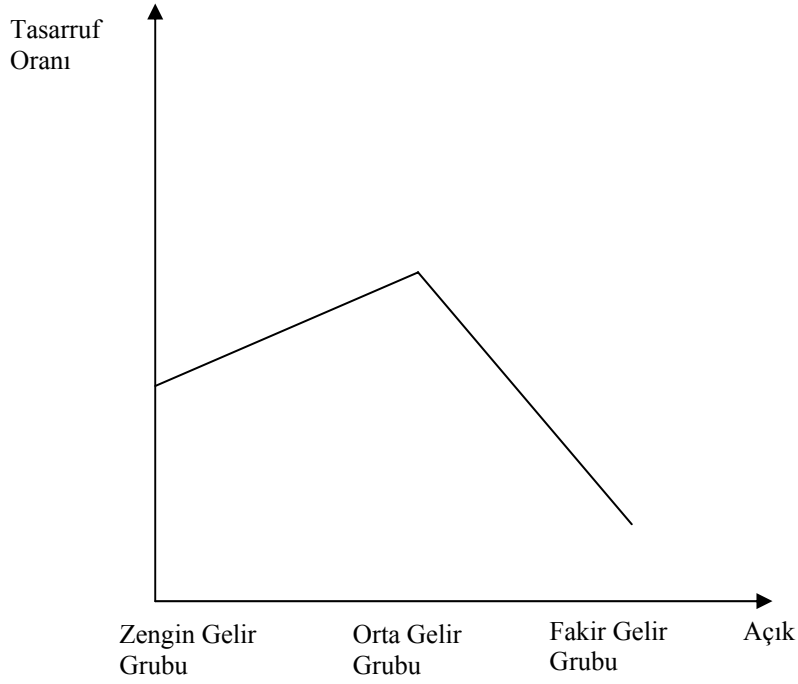
¹ Kurumsal iktisat anlayışına göre iktisadi olayların ve faaliyetlerin gelişiminde kurumların önemi büyüktür. Özellikle mülkiyet, piyasa yapısı gibi kurumlar ekonomik gelişme açısından oldukça önemlidir. Ekonomide istikrar için devletin ekonomiyi sürekli olarak izlemesi ve yönlendirmesi gerekli olup gelir dağılımının düzeltilmesi için de devlet müdahalesine ihtiyaç vardır.

yatırım üzerindeki olumsuz etkisi ile tam tersi bir etkiye neden olabilmektedir. Dolayısıyla ülkelerin farklı gelişmişlik düzeylerine sahip olması uygulanan ekonomi politikalarının eşitsizlik üzerinde farklı etkilere sahip olabileceğini göstermektedir.

Tasarruf eğiliminin eşitsizlik üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde ekonomik eşitsizliğin başlangıç koşullarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bir toplumda eşitsizlik başından beri düşük ise bu toplumda bireylerin yaşam standardı ve elde ettikleri gelir çok heterojen bir dağılım sergilemeyecek, tasarruf eğilimi eşitsizliği dengeleyici bir düzeyde olacaktır.

Bir toplumda kalkınma sürecinin başından itibaren eşitsizlik çok yüksek düzeyde ise bu artarak devam edebilmektedir. Gelir eşitsizliğinin yüksek olduğu toplumlarda farklı gelir gruplarının gerçekleşen yaşam düzeyi ile arzuladıkları yaşam düzeyleri arasındaki fark tasarruf davranışlarını etkileyebilmektedir. Orta gelir grubunun üst gelir grubundaki bireylerle aynı gelir düzeyine ulaşma arzusu tasarruf eğilimlerinde bir artışa neden olabilirken, düşük gelir grubu için tasarruf yapmanın maliyeti diğer gruplara göre yüksek olduğu için bu gruptaki tasarruf eğilimi düşük olabilmektedir.

Şekil 1 istenilen ve gerçekleşen yaşam standardı arasındaki fark ile tasarruf oranı arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Bireylerin tasarruf etme eğilimlerini, gelirleri ve diğer gelir gruplarının yaşam standartlarına ulaşma arzusu gibi sosyolojik etkenler de belirleyebilirken, ülkelerin başlangıç koşulları ve gelir eşitsizliğinin boyutu da tasarruf eğilimi üzerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Şekil 1. :İstenilen ve Gerçekleşen Yaşam Standardı Arasındaki Fark ve Tasarruf İlişkisi

Kaynak: Ray, 1998, s.217

Gelir eşitsizliğini etkileyen faktörlerden bir diğeri ise tüketim düzeyi ve bireylerin hangi malları tükettiğidir. Bireylerin hangi malları tüketme eğilimi içinde oldukları ve piyasada bulunan mal ve hizmetleri hangi koşulları göz önünde bulundurarak talep ettikleri önem arz etmektedir.

Gelirde meydana gelen bir değişim bireylerin tüketim alışkanlıklarını değiştirebilmekte, dolayısı ile bütçelerinden temel ihtiyaçlarına ayırdıkları pay ile diğer ürünlere ayırdıkları paylar zamanla farklılaşabilmektedir.

Piyasaya sunulan ürünler belirli bir talebin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Tüketicilerin tüketim alışkanlıklarının değişimi o ürünün üretim sürecinde kullanılan üretim faktörlerinin fiyatı ile ürünün satış fiyatını değiştirebilmekte, bu değişim ise gelir dağılımı üzerinde etkili olabilmektedir. Aslında bu bir geri besleme mekanizmasıdır. Ülkelerin başlangıç eşitsizlik düzeyleri talep edilen ürün grubunu, buna bağlı olarak da talep edilen girdilerin fiyatını ve miktarını etkilemekte, gelirin yeniden dağılımı söz konusu olmaktadır.

Ülkelerin tüketim kalıplarının iyi analiz edilebilmesi için başlangıç koşullarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Yüksek eşitsizliğin hâkim olduğu bir ülkede yüksek gelir grubundaki bireylerin lüks tüketim mallarına olan talebi fazla olacaktır. Böyle bir tüketim eğiliminin üretim faktörlerini nasıl etkilediği ve bu yolla eşitsizlik üzerinde nasıl bir etki yarattığı ise üretilen lüks tüketim maddesinin sermaye yoğun ya da emek yoğun bir mal olup olmadığı ile alakalıdır.

Talep edilen malın sermaye yoğun üretime konu olan bir mal olması durumunda sermaye girdisine olan talep artacak, bu talep artışı sermayenin getirisini arttıracak ve bu mekanizma eşitsizliği arttırıcı etki yaratacaktır (Ray, 1998, 225).

Eşitsizliği etkileyen bir diğer faktör ise kredi piyasasıdır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde düşük gelir grubunun piyasadan kredi alması birçok nedene bağlanmıştır ve kredi alınırken yaşanan pek çok zorluk bu gelir gruplarının eğitim alma, işletme kurma ve girişimcilik faaliyetlerinde bulunma gibi faaliyetlerini kısıtlamakta ve gelir eşitsizliğini arttırıcı etki yaratmaktadır.

Özellikle az gelişmiş toplumlarda düşük gelir grubundaki bireylerin kredi piyasasından dışlandığı görülmektedir. Bu dışlanmanın en önemli sebeplerinden biri düşük gelir grubundaki bireylerin teminat göstermede yaşadığı sıkıntılar ve servet birikimlerinin ve elde ettikleri gelirlerin kredi almaya elverişli olmayışdır.

Kredi veren kurumlar kredinin geri ödenememe riskinden ötürü bu gelir gruplarına temkinli yaklaşmakta, kredi almaya gönüllü düşük gelir grubundaki bireyler ise borç aldıkları kurum ve kuruluşları borçlarını ödeyecekleri konusunda ikna edememektedir. Böyle bir durumda eşitsizlik düşük gelir grubundaki bireylerin ekonomik hayatta yeteneklerini istedikleri ölçüde kullanmalarına izin vermemekte ve ekonomik etkinliği azaltmaktadır.

Özetle bazı ekonomik değişkenler gelir dağılımını etkileyebildiği gibi, gelir eşitsizliğinin başlangıç düzeyi, eşitsizliğin boyutu ve izlediği tarihsel süreç kredi piyasasına girışten, ücret düzeylerinin belirlenmesine kadar birçok ekonomik değişkeni etkilemektedir. Bireylerin karar alma süreçlerinde ve hangi iş alanını tercih edip, yetkinliklerini hangi yönde kullanacaklarına karar vermelerinde de eşitsizliğin boyutu önemli rol oynamaktadır.

Eşitsizlik toplumların kalkınma düzeyini beşeri sermaye üzerinde yarattığı etki ile de değiştirebilmektedir. Eşitsizliğin yüksek olduğu toplumlarda bireylerin yeterli

beslenmeden yoksun olması ve yeterli düzeyde eğitim alamamaları ekonomik hayatı olumsuz etkilemekte ve ekonomik verimliliği düşürmektedir.

Beşeri sermaye kredi piyasasında fiziki sermaye gibi teminat olarak gösterilebilecek bir varlık değildir ve beşeri sermayenin getirisi çok uzun dönemde ortaya çıkmaktadır. Bir toplumda ekonomik kalkınmanın önü açılarak gelirin adil dağılımının sağlanması isteniyorsa öncelikli olarak beşeri sermayenin eğitime gerekli önem verilmelidir.

3. KÜRESELLEŞME VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Literatürde küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmeye yönelik pek çok çalışma mevcuttur. Bu çalışmaların bazılarında ortaya çıkan sonuçlar günümüzde hâkim görüş olan neo-liberal görüşü destekler niteliktedir. Bu görüşe göre küreselleşme dönemi gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğini azaltmıştır. Tam tersi görüş ise gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir farkının son zamanlarda giderek açıldığını ve ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin arttığını savunmaktadır.

Krugman ve Venables (1995)'in küreselleşme sürecinde ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin izlediği trendi belirlemek amacıyla oluşturdukları modelde ülkeler merkez ve çevre ülkeleri olarak ayrılmışlardır. Gelişmişlik seviyelerine göre çevre ülkelerinde tarım ağırlıklı bir üretim söz konusu iken merkez ülkelerde ise sanayi ürünleri üretimi yapılmaktadır. Bu çalışmada anlatılmak istenen küreselleşme ile birlikte bir ülkeden diğerine ulaşım ve işlem maliyetlerinin düşmesinin merkez ve çevre olarak adlandırılan ülkeler üzerindeki etkisidir. Bu etki bu bölgelere ücretler üzerinden yansımaktadır.

Küreselleşme süreciyle birlikte sanayisi gelişmiş olan merkez ülkelerine olan talep artacak, işlem ve ulaşım maliyetlerindeki düşüş ile birlikte sanayi ürünlerine olan talep sanayileşmiş ülkelerdeki emek talebini arttıracak ve bu ülkelerde emeğin fiyatı artacaktır. Bu artış diğer sektörlerde emek talebinin ve dolayısıyla emeğin fiyatının düşüşüne neden olacaktır. Bu süreç dengesiz bir kalkınma sürecini beraberinde getirecektir.

Daha sonra küreselleşme sürecinin ulaşım ve işlem maliyetlerini düşürmesiyle birlikte piyasaya ve tedarikçilere yakın olmanın önemi azalmaya başlayacak ve az gelişmiş ülkelerdeki düşük ücret düzeyleri üreticileri bu bölgelere yöneltecektir. Zamanla çevre ülkelerinin piyasadan ve üreticilerden uzak olma dezavantajı ortadan kalkacak, merkez ve çevre ülkeler arasındaki ücret düzeyleri birbirine yaklaşmaya başlayacaktır.

Sonuç olarak bölgesel farklılaşma süreci küreselleşmenin ilk aşamasında artarak devam edecektir. Fakat daha sonra işlem ve ulaşım maliyetlerindeki düşüş ile birlikte

bölgeler birbirine yakınsama sürecine girecek ve ücret oranları birbirlerine yaklaşacak, bölgeler arası eşitsizlik azalacaktır.

Sachs (2000) ise küreselleşmenin ülkeler üzerindeki etkisini incelerken ülkeleri farklı kalkınma modellerine göre gruplandırmıştır. Bu alternatif kalkınma modellerini ise içsel büyüme modeli, gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeleri ekonomik büyüme açısından yakalama modeli, kaynak temelli büyüme, Malthusçu düşüş ve ekonomik izolasyon modeli olarak ayırmıştır.

İçsel büyüme modelinde kısaca geleneksel modelin tersine sermaye birikiminin değil teknolojik ve yenilikçi buluşların uzun dönemli büyümeyi tetiklediği vurgulanmıştır.

Gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeleri yakalama süreci ya da ülkeler arasındaki farklılıkların azalması ve ülkelerin birbirine yakınsaması olarak da nitelendirebileceğimiz modelde ise gelişmekte olan ekonomiler teknolojik gelişmenin yayılması ve sermaye akımlarının etkisiyle lider ekonomileri yakalayabilmektedirler.

Kaynak temelli büyümede ise bazı ekonomiler sahip oldukları kaynaklar açısından görece üstünlüğe sahiptir ve bu kaynaklar ekonomik büyümelerini olumlu yönde etkilemektedir.

Bununla birlikte son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler doğal kaynaklara olan önemi azaltmaktadır. Bu nedenle kaynak temelli büyüme modelini benimseyen ekonomilerin üstünlüklerini koruyabilmeleri için eğitim ve insan sermayesine yatırım yapmaları gerekmektedir.

Malthusçu düşüş modelinde ise Malthus'un nüfus artışı kadar hızla artmayan gıdaların insanlara yetmeyeceği ve kitlesel bir kıtlığın baş göstereceğini ifade eden görüşünden hareket edilmektedir. Hızlı nüfus artışına sahip ve teknolojik gelişmeleri ve yenilikleri diğer ülkelerden adapte edemeyen ülkelerin ekonomik büyümelerinin olumsuz yönde etkilenebileceği ifade edilmiştir. Özellikle Afrika ülkeleri bu grupta yer almaktadır.

Ekonomik izolasyon modeli ise ülkelerin coğrafi koşullarıyla alakalıdır. Bazı ülkelerin kıyı ile bağlantılarının olmaması, coğrafi koşullarının uluslararası ticarete uygun olmaması, bu ülkelerin ekonomik büyüme oranlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle Latin Amerika, Afrika ve Asya bölgesindeki bazı ülkeler bu

grupta yer almaktadır. Tablo 2 ülkelerin büyüme mekanizmalarına uygun olarak hangi kalkınma modelinin içinde yer aldığını göstermektedir.

Tablo 2: Ülkelerin Büyüme Mekanizmalarına göre Gruplandırılması

İçsel Büyüme Modeline Uygun Ülkeler	Gelişmiş Ülkeler ile Yakınsama Sürecine Giren Ülkeler	Kaynak Temelli Büyüme Grubundaki Ülkeler	Malthusçu Düşüş Grubundaki Ülkeler	Ekonomik İzolasyon Modeli Grubundaki Ülkeler
Avustralya Avusturya Belçika Kanada Danimarka Finlandiya Fransa Almanya Hong Kong İrlanda İsrail İtalya Japonya Kore Hollanda Yeni Zelanda Norveç Singapur İsveç İsviçre Tayvan Birleşik Krallık A.B.D	Bangladeş Bulgaristan Çin Dominik Cumhuriyeti Macaristan Endonezya Jamaika Malezya Mauritius Meksika Moğolistan Nikaragua Umman Filipinler Polonya Portekiz Romanya İspanya Sri Lanka Tayland Tunus Türkiye Vietnam	Cezayir Angora Bolivya Kamerun Şili Kongo Kostarika Fildişi Sahili Ekvador Gambiya Gana Gine Gine Bissau Honduras Kenya Kuveyt Moritanya Mozambik Nijerya Paua Yeni Gine Suudi Arabistan Sierra Leone Suriye Tanzanya Togo Trinidad&Tobago Uganda Birleşik Arap Emirlikleri Venezuela Yemen Zimbabve	Afganistan Benin Botsvana Burkina Faso Kamboçya Orta Afrika Cumhuriyeti Chad Kongo Dem. Cumhuriyeti Eritre Etiyopya Gabon Guatemala Haiti Irak Ürdün Laos Lesotho Liberya Mali Namibya Nepal Nijer Pakistan Paraguay Rwanda Somali Sudan Tacikistan Zambiya	Ermenistan Azerbaycan Belarus Kazakistan Kırgızistan Moldova Türkmenistan Özbekistan

Kaynak: Sachs, 2000, s. 583

Ülkelerin başlangıç koşulları ve yukarıda belirtilen kalkınma modellerinden hangisinin içerisinde yer aldıkları ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin arkasında yatan nedenlerin analiz edilmesi açısından önem arz etmektedir. Ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin boyutunu ancak bu etkenleri çok iyi analiz ederek anlamamız mümkündür.

Neo-klasik iktisatçılardan Lucas (2000) ülkelerin birbirine yakınsama sürecine değinmiştir. Sanayi devriminin etkisiyle ilk olarak gelişmiş ülkelerin bir büyüme sürecine gireceğini, daha sonra gelişmekte olan ülkelerin hızlı büyüme oranlarıyla lider ülkeyi takip edeceğini, lider ülkenin gelir düzeyi yakalanamasa dahi ülkelerin birbirine yakınsama süreci ile birlikte 21.yüzyılda ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğinin azalacağını ifade etmiştir. Lucas'a göre ülkelerin göreceli gelirleri, politik yapıları ve kurumsal düzenlemeleri ile azalan getiri ve ülkeler arası kaynak akışı bu süreçte etkin rol oynamaktadır.

Milanovic (2005)'e göre dışa açıklık ve yabancı doğrudan sermaye yatırımlarının gelir eşitsizliğine etkisi ülkelerin gelir düzeyine göre değişmektedir. Düşük ortalama gelir düzeyine sahip olan bir ülkede dışa açıklık ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının etkisiyle şekillenen yeni ekonomik düzen üst gelir grubundaki bireylerin gelirlerinde artışa neden olmakta ve en yüksek gelir grubu ile en düşük gelir grupları arasındaki fark giderek açılmaktadır.

Milanovic (2006) yaptığı çalışmada küreselleşmenin küresel gelir dağılımına olan etkisini üç etken aracılığı ile incelemiştir. İlk etken küreselleşmenin ülke içi gelir dağılımına etkisidir. İkinci etken küreselleşmenin zengin ve fakir ülkeleri de içine alan ülkeler arası gelir eşitsizliğine olan etkisidir. Son etken ise küreselleşmenin nüfus bakımından kalabalık olan ülkelere etkisidir.

Gelir eşitsizliği analizi esas alındığında nüfus ağırlıklı hesaplama yapmak daha doğru sonuçlar elde edilmesi açısından önemlidir. Fakir ve çok nüfuslu bir ülke ile zengin ve çok nüfusu olan bir ülkenin gelir dağılımı eşitsizliği üzerindeki etkisi farklı olmaktadır. Nitekim bu çalışmada da hesaplanan endeksler nüfusa göre ağırlıklandırılmıştır. Sala-I-Martin (2002) yapmış olduğu analizde nüfusa göre ağırlıklandırılmış olarak hesaplanan endekslerde gelir eşitsizliğinin azalma eğiliminde olduğunu ortaya koymuştur.

O'Rourke (2001) yapmış olduğu çalışmada küreselleşme kavramını ticaret, göç ve sermaye akımı kavramları üzerinden ele almıştır. Bu çalışma ayrıca gelir eşitsizliğini ülkeler arası ve ülke içi gelir eşitsizliği olarak ayırmış ve küreselleşmenin her iki gelir eşitsizliğini de farklı kanallardan etkilediğini ifade etmiştir.

Çalışmasında küreselleşmenin ülke içi gelir eşitsizliğine olan etkisinin statik neo-klasik ticaret teorisi olan Heckscher-Ohlin teorisinden geldiğini belirtmiştir. Küreselleşmenin farklı boyutlarının faktör fiyatları üzerinde farklı etkilere sahip olması ve faktör fiyatlarının ülke içi gelir eşitsizliğine etkisinin üretim faktörlerinin o ülke içindeki bireyler arasındaki dağılımına bağlı olarak değişmesinin, küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini belirsiz hale getirdiğini belirtmiştir. Bu çalışmada ülkeler arası gelir eşitsizliğinin küreselleşme ile olan ilişkisinin analizinde ise ülkelerin 19. ve 20. yüzyılda birbirlerine yakınsama ve ıraksama süreçleri dikkate alınmıştır.

Kremer ve Maskin (2006), anti küreselci yaklaşımın tersine Heckscher-Ohlin ticaret modeli ile küreselleşmenin az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiye neden olduğunu ortaya koymuştur.

Acemoğlu ve Ventura (2002), uluslararası ticaretin, yoksulluğu azaltarak, istikrarlı bir dünya gelir dağılımına yol açacağını savunmuştur. Uzmanlaşma ve ticaretin ülkedeki sermaye birikimine azalan getiri sağlayacağını ve dünya gelir dağılımının uluslararası ticarette serbestlik ve uzmanlaşmaya bağlı olarak şekilleneceğini belirtmiştir. Ticaret hadleri etkisiyle tüm ülkeler, farklı teknolojilere göre oluşmuş farklı gelir düzeylerinde, aynı oranda büyüyecektir (Acemoğlu, Ventura, 2002'den aktaran Danışoğlu, 2004, 227).

Heckscher-Ohlin modelinde ticaret ülkeler arasındaki faktör donatımı farklılıklarına göre şekillenmektedir. Ülkeler kendilerinde bol olan faktörü ihraç edeceklerdir. Emtia piyasalarının entegrasyonu o ülkenin kendisinin elinde bol olan üretim faktörünün talebini arttıracak ve onun fiyatı yükselecek, kıt ve pahalı olan faktörün ise talebi az olacak ve fiyatı düşecektir. Gelişmiş ülkelere nitelikli işgücü yoğun olduğundan uluslararası ticarette vasıflı emek gücüne olan talep artacak ve vasıflı emek gücünün fiyatı yükselirken niteliksiz emek gücünün fiyatı düşecek, bu düşünüş o ülkede gelir eşitsizliğini arttırıcı etki yaratacaktır. Az gelişmiş ülkede ise tam tersi

durum söz konusu olacak, nitelsiz işgücünün fiyatı yükselecek ve o ülkede gelir eşitsizliği azalacaktır.

H-O teoreminden yola çıkarak bu çıkarımları yapmamız mümkündür, fakat günümüzde ticarete etki eden faktörler şekillenmiştir. Teknoloji faktörünün işin içine dâhil olması, az gelişmiş ülkelerden gelişmiş ülkelere işgücü göçü gibi kavramlar basit H-O ticaret teorisinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini çok daha karmaşık hale getirmiştir. Bütün gelişmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler aynı faktör donatımına sahip değildir. Özellikle liberalleşme ve yabancı sermaye yatırımlarıyla birlikte gelişmekte olan ülkelerde de vasıflı emek gücüne olan talep artış göstermeye başlamış, bu ise nitelikli iş gücünün sermayenin yerine geçen tamamlayıcı etkisi göz önüne alınarak gelişmekte olan ülkelerde ücret eşitsizliğini arttırıcı rol oynamıştır.

Küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerine etkisi analiz edilirken ülkelerin faktör donatımları ve teknoloji önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Bununla birlikte bu üretim faktörlerinin ülke içindeki bireyler arasındaki dağılımı da önemli bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla ticaret teorisi küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini doğrudan ortaya koymamakta, bu etkiyi küreselleşme ve faktör fiyatları ilişkisinden yola çıkarak yapmaktadır.

Heckscher-Ohlin modelinde iki ülkenin üretmiş olduğu mallar ticarete konu olmaktadır. Fakat günümüzdeki küreselleşme kavramı üretim süreçlerinin de küreselleşmesi anlamına gelmiştir. Kremer ve Maskin (2006)'ın geliştirdiği modelde bir ürünün tasarım, üretim ve müşteri hizmetleri süreçleri farklı ülkeler tarafından yapılabilmektedir. Böyle bir durumda farklı beceri düzeyindeki çalışanları bir araya getiren bir üretim sistemi söz konusudur. Böyle bir sistemde Heckscher-Ohlin modeline uygun bir eşitsizlik analizi mümkün olmamaktadır.

Goldberg ve Pavcnik (2007) çalışmalarında küreselleşmenin gelişmekte olan ülkelerde eşitsizlik üzerindeki etkisini ara malı ticareti, uluslararası sermaye akımı, teknolojik gelişme, kısa dönem faktör hareketsizliği ve firmaların heterojenliği çerçevesinde incelemiştir. Daha çok yetenek priminin önemli faktörlerinden biri olan vasıflı ve vasıfsız işgücü ücret farklarından hareketle gelir eşitsizliğinin artış eğiliminde olduğunu açıklamaya çalışmış, sermayenin ve emek gücünün yeniden dağıtım mekanizması üzerinde durmuştur.

Cornia ve Kiiski (2001)'nin yaptıkları çalışmaya göre ise çalışılan 73 ülkenin 53'ünde gelir dağılımında eşitsizliğin arttığı belirlenmiştir (Cornia ve Kiiski, 2001'den aktaran Baş, 2009, 58)

Shleifer (2009) ise serbest piyasa ekonomisinin ülkeler üzerindeki etkisini analiz edebilmek amacıyla farklı görüşler içeren çalışmalara yer vermiştir.

Bu çalışmalardan ilkinde Balcerowicz ve Fischer (2006) derleme kitaplarında ülkelerin birbirine yaklaşma süreçlerini ekonomik reformların ve bu reformların sonuçlarının ülkeler üzerindeki etkisine dayandırmışlardır. İstikrarlı bir makroekonomi ve önceden teminat altına alınmış mülkiyet haklarının mevcut olduğu bir durumda serbest piyasa ekonomisinin hızlı büyüme sürecine çok önemli katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir (Balcerowicz ve Fisher, 2006'dan aktaran Shleifer, 2009).

Bu çalışmada önemli olan nokta ülkelerin başlangıç kalkınma düzeyleri, izledikleri ekonomi politikaları dikkate alınmaksızın sadece hangi politikaların ülkelerin birbirine yakınsama süreçlerine katkıda bulunabileceği sorusunu gündeme getirmesidir.

Stiglitz, Ocampo, Davis ve Nayyar (2006)'ın çalışmalarında ise piyasa ekonomisine ve onun savunucularına bir eleştiri söz konusu olmuştur. Çalışmalarında her ülkenin başlangıç koşullarının, kalkınma düzeylerinin ve ekonomik yapılarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. İhtiyaç duyulduğunda devlet müdahalesine başvurulması gerekliliği belirtilmiş, heteredoks iktisatçılar grubunda savunulan asimetrik enformasyon ve piyasaların etkinsizliği kavramlarına değinilmiştir (Stiglitz ve diğ., 2006'dan aktaran Shleifer, 2009).

Zhou, Biswas, Bowles ve Saunders (2011) yaptıkları çalışmada küreselleşme kavramının ölçülebilmesi için Kearney² veri setinden yararlanarak iki endeks oluşturmuşlardır. Bunlar Kearney ve temel bileşenler analizinden yararlanılarak oluşturulan PC³ endeksidir. Bu endeksler küreselleşmede büyük rol oynayan

²Kearney Küreselleşme Endeksi: Kearney[2002,2003,2004] tarafından oluşturulan, ekonomik entegrasyon, kişisel iletişim, teknolojik iletişim ve politik sözleşmeleri içinde barındıran bir endekstir.

³Temel Bileşenler Analizi(PCA): Bir değişkenler setinin varyans-kovaryans yapısını, bu değişkenlerin doğrusal birleşimleri vasıtasıyla açıklayarak, boyut indirgenmesi ve yorumlanmasını sağlayan, çok değişkenli bir istatistik yöntemidir. Yöntemde karşılıklı bağımlılık yapısı gösteren, ölçüm sayısı (n) olan (p) adet değişken; doğrusal, ortogonal ve birbirinden bağımsız olma özelliklerini taşıyan (k) tane yeni değişkene dönüştürülmektedir.

ekonomik entegrasyon, kişisel iletişim, teknolojik bağlantı ve siyasi yükümlülük değişkenleri üzerinden türetilmiştir ve gelir eşitsizliği ölçümünde Gini endeksi kullanılmıştır. Kurulan modelde eğitim ve kentleşme değişkenleri modele dâhil edilmeden ve daha sonra bu değişkenler de modele dâhil edilerek yapılan analizler neticesinde 60 ülkede küreselleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi tespit edilmiştir.

Sonuç olarak küreselleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisine dair pek çok farklı çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda küreselleşme kavramının ölçülebilmesi için farklı değişkenlerden yararlanılmış ve farklı ölçüm teknikleri kullanılmıştır.

Yapılan çalışmaların sonuçlarından da anlaşılacağı üzere bazıları neo-liberal görüşe destek verirken, bazıları ise küreselleşme süreci ile birlikte eşitsizliğin arttığını savunmaktadır. Fakat son yıllarda yapılan çalışmalar küreselleşmeyle beraber ülke içinde ve ülkeler arasında gelir dağılımı eşitsizliğinin, neo-liberal tezin tam tersine, giderek arttığını göstermektedir.

Ülke içinde ve ülkeler arasında gelir dağılımında kutuplaşma artmıştır. Son 30 yılda, dünyada en zengin %20'lik kesimin payının %70'ten %85'e çıktığı görülürken, en düşük gelirli %20'lik kesimin payı %23'ten %1,4'e düşmüştür (Danışoğlu, 2004, 227).

Küreselleşme sürecinde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında gelir eşitsizliğinin artışının pek çok sebebi vardır. Bunlardan ilki ülkelerin yapısal özellikleri dikkate alınmadan ve kurumsal düzenlemeleri yapılmadan uygulanan IMF politikalarıdır. IMF politikaları ülkelerin gelişmişlik düzeyleri dikkate alınmadan her ülke için serbest piyasa ekonomisine uygun ekonomi politikalarının uygulanmasını öngörmüştür. Bu politikalarla birlikte devletin öncü rolü azaltılmış, örgütlü emek gücü etkinliğini kaybetmiş ve gelişmekte olan ülkeler ağır borç yüklerinin altına girmiş ve krizlere sürüklenmiştir.

Küreselleşme süreci kendisini yalnızca serbest ticaret ve ekonomi politikaları ile göstermemiştir. Aynı zamanda teknolojik gelişmeler, yeni üretim tarzlarının ortaya çıkması ve monopol ve oligopol gücün artması, nitelikli ve niteliksiz işgücü arasındaki ücret farklılıklarını arttırarak gelir eşitsizliğinde artışa neden olmuştur.

Sonuç olarak küreselleşmenin gelir eşitsizliğin artırıcı etkisine dair görüşler, 1980'li yıllarda gündeme gelen ve Washington konsensüsü olarak adlandırılan, ekonomik

kalkınmada serbest piyasa modelini esas alan, iç politikada deregölasyon ve özelleştirme, dış politikada ise ticaret ve finansal liberalizasyon ile doğrudan yabancı yatırımın önündeki engelleri ortadan kaldıran modelin de kendi içinde tutarsız olduğunu göstermektedir.

4. BÖLGESEL VE KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ ANALİZİ

4.1. Giriş

Literatürde gelir eşitsizliği analizi ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmaların bazıları ülke içi gelir eşitsizliğine odaklanırken, bazıları ise ülkeler arası gelir eşitsizliğini sorgulamış, ülke içi ve ülkeler arası gelir eşitsizliğinden hareketle küresel gelir dağılımının izlediği trendi belirlemeyi amaçlamıştır. Gelir eşitsizliğine dair yapılan çalışmaların sonuçları; analizin hangi ülkeleri kapsadığı, hangi eşitsizlik endeksleri kullanılarak yapıldığı, hangi zaman periyodunun esas alındığı, kullanılan veri setinin ne olduğu ve verilerin hangi kaynaklardan elde edildiği ile ilgili olarak farklılık göstermektedir.

Eşitsizlik analizi gelir ya da tüketim harcamaları baz alınarak yapılabilmektedir. Bununla birlikte kişi başına düşen gelir ya da tüketim harcamalarını belirlemede ulusal hesaplamalardan yararlanılabildiği gibi hane halkı anket yönteminden de yararlanılmaktadır.

Tablo 3 gelir eşitsizliğine dair yapılan çalışmaları, bu çalışmalarda ülkeler ile ilgili hangi verilerin kullanıldığını ve bu verilere hangi kaynaklardan ulaşıldığını göstermektedir.

**Tablo 3: Satın Alma Gücü Paritesine Göre Küresel Eşitsizliğin Ölçümünde
Kullanılan Kaynaklar**

Yapılan Çalışmalar	Ülke içi Gelir Eşitsizliği Verileri	Satın Alma Gücü Paritesi'nin Kaynağı
Bhalla (2002)	Kendi veri setleri	SAGP'ye göre GSYİH verileri Dünya Bankası Dünya Kalkınma Göstergeleri'nden ve Penn Dünya Tablosu 5,6 formatından elde edildi.
Chotikapanich, Valenzuela ve Rao (1997)	Deininger ve Squire (1996)	Penn Dünya Tablosu 5.6
Dikhanov ve Ward (2002)	Milanovic (2002)	SAGP'ye göre tüketim verileri Dünya Bankası'ndan elde edildi.
Bourguignon ve Morrisson (2002)	Kendi veri setleri	SAGP'ye göre GSYİH verileri Madison (1995)'den elde edildi.
Dowrick ve Akmal (2005) (Penn Dünya Tablosu, satın alma gücü paritesi)	Deininger ve Squire (1996)	SAGP'ye göre GSYİH verileri Penn Dünya Tablosu 5,6 formatından elde edildi.
Dowrick ve Akmal (2005) (Afriat satın alma gücü paritesine göre)	Deininger ve Squire (1996)	SAGP'ye göre GSYİH'den hareketle Afriat endeksi oluşturulmuştur. Afriat endeksi kendi hesaplamalarını içermektedir.
Milanovic (2002,2005)	Kendi veri setleri	SAGP'ye göre tüketim verileri Dünya Bankası ve Penn Dünya Tablosu'ndan elde edildi.
Schultz (1998)	Deininger ve Squire (1996)	SAGP'ye göre GSYİH verileri Penn Dünya Tablosu 5,5 formatından elde edildi.
Sala-I-Martin (2006)	Deininger ve Squire (1996) ve UNU-WIDER	SAGP'ye göre GSYİH verileri Penn Dünya Tablosu 6,0 formatından elde edildi.

Kaynak: Anad ve Segal,2008, s.75

Goldberg ve Pavcnik (2007) tüketim yoluyla eşitsizlik analizinde tüketim yönteminin avantajlarına vurgu yapmıştır. Tüketicilerin tüketimlerini borç alma ya da borç verme yoluyla yönlendirebildiklerini ve refah seviyelerini arttırıcı etkinliklerde bulunabildiklerini ifade etmiştir. Tüketim yöntemiyle yapılan hesaplamalarda raporlama sorunlarının daha az belirgin olacağını ve birçok ticaret politikasının özellikle tüketim mallarının görelî fiyatlarını etkileyeceğini savunmuş, meydana gelen fiyat değışikliklerinin tüketicileri sadece gelir yoluyla değil mevcut gelirleriyle yaptıkları tüketimlerinde satın alma güçlerinde meydana gelen değışim yoluyla da etkileyebileceğini belirtmiştir.

Bununla birlikte yapılan çalışmaların çoğunda eşitsizlik ölçümlerinde tüketim yönteminden çok gelir yönteminin kullanılmasını ise özellikle gelişmekte olan ülkelerde sürekli harcamalar raporlarının mevcut olmayışına bağlamıştır.

Gelir hesaplamalarında ise gelirin satın alma gücü paritesine göre ya da piyasa döviz kuruna göre hesaplanması ülkeler arası ve ülke içi eşitsizlik analizlerinde önem arz etmektedir.

Anand ve Segal (2008)'a göre piyasa döviz kuruna göre yapılan eşitsizlik ölçümleri daha çok ülkelerin ekonomik ve jeopolitik özelliklerinin eşitsizlik üzerindeki etkisinin analizinde kullanılmakta ve bu analizde kişi başı gelir yerine toplam gelir verilerinden yararlanılmaktadır. Ülkelerin yaşam standardı farklılıklarının ölçümünde ise satın alma gücü paritesi kullanılmaktadır.

Wade (2001) piyasa döviz kuruna göre yapılan gelir karşılaştırmalarının daha iyi sonuçlar verdiğini belirtmiştir. Milanovic (2006)'e göre gelir eşitsizliği analizlerinde piyasa döviz kuruna göre yapılan çalışmalar önem kazanmakla birlikte satın alma gücü paritesine göre yapılan hesaplamalar ülkeler arası yaşam standardı farklılıkları ortaya koyması açısından daha iyi sonuçlar vermektedir. Sala-I-Martin (2002) ile Dowrick ve Akmal (2005) ise gelir karşılaştırmaları satın alma gücü paritesine göre yapıldığında küresel gelir eşitsizliğinin azalacağını ifade etmektedir.

Gelir eşitsizliği analizine yönelik yapılan çalışmalarda hangi gelir kavramından bahsedildiği de son derece önem taşımaktadır. Küresel ve ulusal çalışmalarda kullanılan gelir kavramının aynı olduğunu düşünmek ise problemi çözmemektedir.

Ulusal tanımlamalar ve yapılan gelir anketleri ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu soruna çözüm bulmak amacıyla Luxemburg Gelir Çalışması⁴ gelir tanımını standartlaştırma yoluna gitmiştir. Dünya Bankası ise gelir tanımını standartlaştırma amacıyla yaşam standartları ölçüm anketini kullanmıştır. Fakat bu çalışmalar yeterli sayıda ülkeyi kapsamadığı için etkili bir çözüm sunamamaktadır.

Ulusal ve uluslararası gelir hesaplamalarında farklılıklar meydana gelmesinde; serbest meslek grubu gelirlerinin hesaplanmasında ortaya çıkan zorluklar, hane halkı gelir ve tüketim anketlerinin doğruyu yansıtmaması, devletin yaptığı sağlık ve eğitim harcamalarının gelire yansımadaki zorluklar ve en yüksek gelir grubunun gelirden aldığı payın hesaplanmasında yaşanan problemler de etkili olmaktadır. Bu faktörlerin eşitsizlik üzerindeki etkisi ise ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre değişmektedir (Milanovic, 2006).

Gelir eşitsizliği ölçümlerinde yaşanan farklılıklar, farklı çalışmalarda gelir eşitsizliği analizi sonuçlarının farklı çıkmasına neden olmaktadır. Literatürde gelir eşitsizliğine yönelik farklı çalışmalar yapılmıştır.

Melchior, Telle ve Wiig'in 115 ülkeyi kapsayan çalışmasında Gini katsayısının 1965 yılından 1997 yılına düşüş kaydettiği hesaplanmıştır (Melchior, Telle ve Wiig, 2000'den aktaran O'Rourke, 2001, 19).

Literatürde yapılan bazı çalışmalar ülke içi gelir eşitsizliğini göz ardı etmekte ve ülkeler arası gelir eşitsizliğine odaklanmaktadır. Lindert ve Williamson 1970'lerin sonları ve 1980'lerin başlarını ülkeler arası gelir eşitsizliğinin azalmaya başladığı yıllar olarak bir dönüm noktası kabul etmişlerdir (Lindert ve Williamson, 2001'den aktaran O'Rourke, 2001).

Schultz (1998), Dowrick ve Akmal (2001) ve Bourguignon ve Morrisson (2002) ise ülke içi gelir eşitsizliği analizinden yola çıkarak küresel gelir eşitsizliğini analiz etmişlerdir. Yapılan ilk iki çalışmada piyasa döviz kuru esas alınarak hesaplanan GSYİH'den hareketle yapılan eşitsizlik analizinde, eşitsizliğin artış eğilimi gösterdiği, satın alma gücü paritesine göre yapılan eşitsizlik hesaplamalarında ise

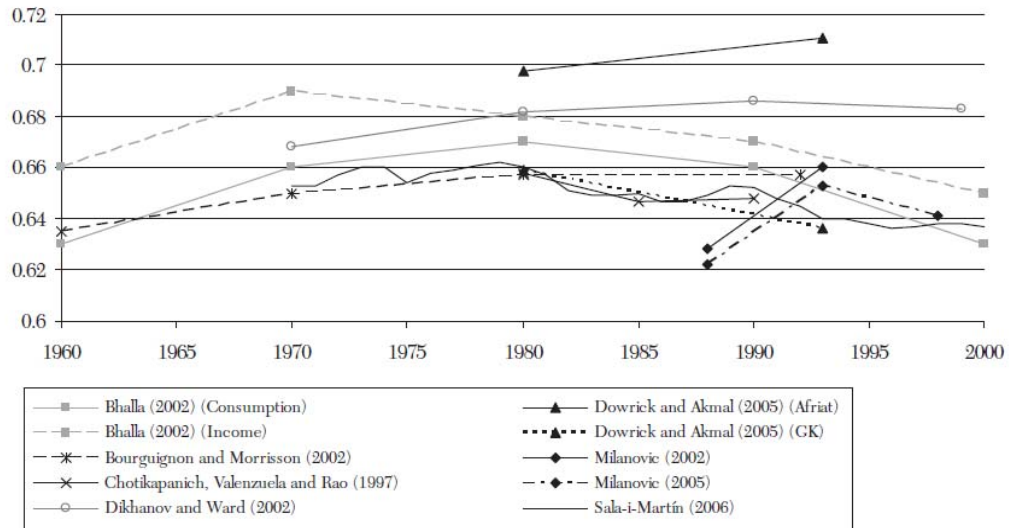
⁴ Lüksemburg Gelir Çalışması, uluslararası bir veri arşivine sahip olan ve Lüksemburg'da bulunan bir Araştırma Enstitüsü'dür. Lüksemburg Gelir Çalışması başlıca iki veri tabanını içerir. İlk veri tabanı incelenen periyotta birçok noktada birden fazla ülkeyi ve gelir ile ilgili mikro verileri kapsar. Yeni veritabanı ise daha az sayıda seçilmiş ülkeyi kapsamaktadır ve refah ile ilgili mikro verileri içerir. Ayrıca her iki veri tabanında da işgücü piyasası ile ilgili veriler ile demografik veriler mevcuttur.

1978 yılı ve sonrasında ya çok fazla bir değişiklik olmadığı ya da bir azalış görüldüğü ifade edilmiştir.

Dowrick ve Akmal (2005) 67 ülkeyi kapsayan çalışmalarında 1980–1993 dönemi arasında satın alma gücü paritesine göre ölçülen gelir esas alındığında gelir eşitsizliğinin azaldığı, döviz kuruna göre hesaplanan gelir esas alındığında ise gelir eşitsizliğinin arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmalarında bu çelişkili sonucun ortaya çıkmasını ülkeler arası göreceli fiyat farklılıklarının artmasına dayandırmışlardır.

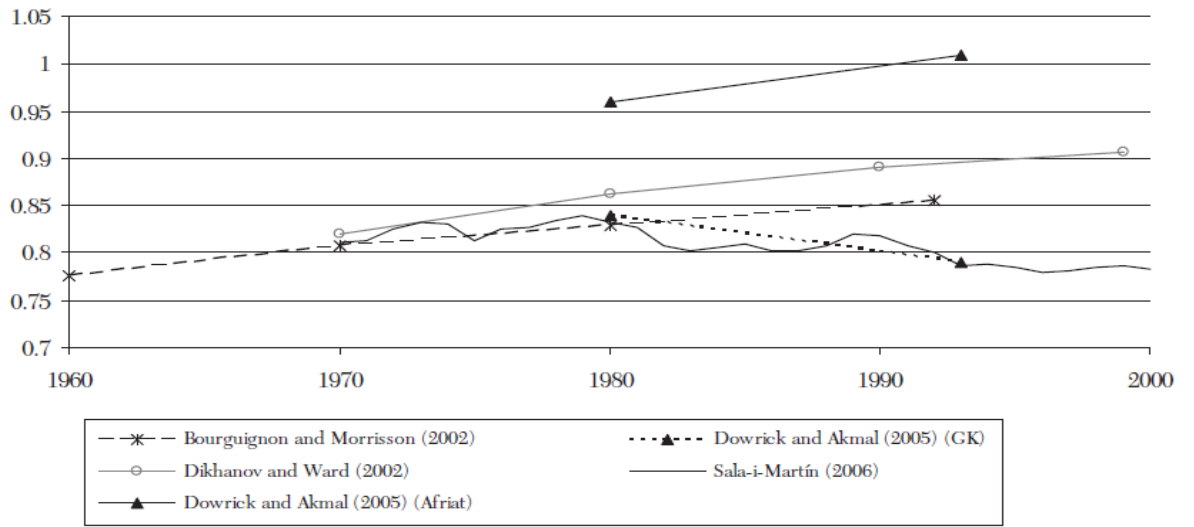
Dowrick ve Akmal (2005) ve Sala-I-Martin (2002)'in küresel gelir eşitsizliğini ölçmeye yönelik yaptıkları çalışmalarda ülke içi gelir eşitsizliğinin küresel gelir eşitsizliği trendi üzerinde çok küçük bir etkisinin olduğunu ve bu yüzden de ülke içi gelir eşitsizliği etkisinin göz ardı edilebileceğini ifade etmişlerdir.

Şekil 2 ve Şekil 3 literatürdeki farklı çalışmaların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu çalışmalar küresel gelir eşitsizliğinin izlediği trendi analiz etmek açısından önem taşımaktadır.

Şekil 2: Bireyler Arası Eşitsizliğin Satın Alma Gücü Paritesine (PPP\$) Göre Ölçülmesi: Gini Katsayısı

Kaynak: Anand ve Segal, 2008, s.62

Şekil 3: Bireyler Arası eşitsizliğin Satın Alma Gücü Paritesine (PPP\$) Göre Ölçülmesi: Theil

Kaynak: Anand ve Segal, 2008, s. 62

Şekil 2 ve Şekil 3 Gini ve Theil endekslerinin satın alma gücü paritesi esas alınarak ve farklı hesaplama metotları ve farklı data setleri kullanılarak nasıl bir trend izlediğini analiz etmek açısından önem taşımaktadır. Şekil 2’de Bhalla (2002)’nin gelir ve tüketim faktörlerini esas alarak yaptığı Gini hesaplamalarının her ikisinde de 1960–2000 periyodunda gelir eşitsizliğini azalmaktadır. Sala-I-Martin (2006)’nin yaptığı çalışma da 1970–1999 dönemde Gini endeksinin düşme eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bourguignon ve Morisson (2002) ve Dikhanov ve Ward (2002)’in yaptığı çalışmalarda ise düşüş eğilimi belirgin olarak görülememektedir. Bourguignon ve Morisson’ın analizinde 1980 yılına değin bir artış söz konusu iken 1980 yılı sonrasında çok fazla bir değişiklik görülmemiş, çok az da olsa bir düşüş eğilimi gözlemlenmiştir.

Şekil 3 ise Theil endeksinin Bourguignon ve Morisson (2002), Dowrick ve Akmal (2005) (Afriat)⁵ ve Dikhanov ve Ward (2002)’in yaptığı analizlerde artış eğiliminde

⁵ Afriat Endeksi: Satın alma gücü paritesine göre gelir eşitsizliğini hesaplayan endekstir.

olduğunu, Sala-I-Martin (2006) ve Dowrick ve Akmal (2005) (GK)⁶ yöntemiyle yapılan analizlerinde ise azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Literatürde yapılan bazı çalışmalar en üst gelir grubunun gelirindeki değişimi etkileyen faktörlerden yola çıkarak eşitsizliğin izlediği trendi belirlemeyi amaçlamıştır.

Piketty (2005) yaptığı çalışmada 20 ülkeyi baz almış ve geçmiş gelir vergisi istatistiklerini kullanarak en üst gelir grubunun gelirden aldığı payı gösteren serilerden hareketle gelir ve servet dağılımı arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır.

Kurduğu modelde refah ve gelir arasındaki ilişkinin kurulmasında vergi oranlarının öneminden bahsetmiştir. Üst gelir grubunda emlak vergisi oranlarındaki ufak bir değişim ülkeler arası büyük refah farklılıklarına neden olabilmektedir.

Piketty'nin çalışmasında iki önemli konu üzerinde durulmuştur. İlki servet konsantrasyonunun belirlenmesi ile servet ve gelir arasındaki ilişkinin belirlenmesinde vergi beyannameleri, emlak vergisi oranlarındaki değişiklikler ve doğum oranlarının etkisidir.

İkinci önemli konu ise gelir eşitsizliğinin büyüme üzerindeki etkisidir. Bu analizde özellikle 1914 öncesi dönemde büyümenin yavaş ve gelir eşitsizliğinin fazla olduğu, 1945 ve sonrası dönemde ise ülkelerin birbirini yakalama hızı da göz önüne alınarak yüksek büyüme ve düşük gelir eşitsizliği gözlemlendiği belirtilmiştir.

Üst gelir grubunun gelirden aldığı paydaki değişimden hareketle gelir eşitsizliğindeki değişimi açıklayan bir diğer çalışmada ise iki Dünya Savaşı arası dönemde ve savaş sonrasında ABD, Birleşik Krallık, Japonya, Fransa, Kanada ve Norveç'te en yüksek gelir grubunun gelirden aldığı payda azalma meydana geldiği ifade edilmiştir (Atkinson, Piketty ve Saez, 2011).

Özellikle ABD'de bunun en önemli sebebi en üst gelir grubunun ödediği gelir vergisi oranında yaşanan artıştır.

⁶ The Geary-Khamis Method: Bu yöntem bir ortalama fiyat yöntemidir. İlk kez Uluslararası Karşılaştırma Programı (ICP) tarafından kullanılmıştır. Bu metot uluslararası fiyatların ve satın alma gücü paritesinin lineer denklem sistemleriyle tahmin edilmesi sonucu oluşturulmuştur.

Bunun yanı sıra bu dönemde en üst gelir grubunun gelirden aldığı paydaki azalmanın sebepleri sermaye gelirlerindeki azalma ve iki Dünya Savaşı'nın gerçekleştiği dönemin gelir eşitsizliğini azaltıcı ve en üst gelir grubunun gelir payı yüzdesini düşürücü etkisi olmuştur.

Bu çalışmada 22 ülke üzerinden gidilmiş ve ülkeler İngilizce konuşan ülkeler (ABD, Kanada, Birleşik Krallık, Avustralya, İrlanda ve Yeni Zelanda), Orta Avrupa (Fransa, Hollanda, Almanya, İsviçre) ve Japonya, Kuzey ve Güney Avrupa (İsveç, Norveç, Finlandiya, İspanya, Portekiz, İtalya) ve gelişmekte olan ülkeler (Çin, Arjantin, Singapur, Endonezya, Hindistan) olarak ayrılmıştır. Gruplamada adı geçen birçok ülkede iki Dünya Savaşı arası dönemde ve özellikle Büyük Depresyon döneminde üst gelir grubunun gelirden aldığı payda gözle görülür düşüşler görülmüştür. Ülke gruplarına ayrı ayrı bakıldığında ise İngilizce konuşan ülkeler olarak sınıflandırılan ülke grubunda ve gelişmekte olan ülkeler grubunda bulunan ülkelerde son yirmi yıldır en yüksek gelir grubunun gelirden aldığı payda artış gözlemlenirken, Orta Avrupa ve Japonya'da aynı etkiye rastlanamamıştır. II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ise en yüksek gelir grubunun gelirden aldığı pay son yirmi yılda çok fazla değişiklik göstermemiştir.

Literatürde yapılan tüm çalışmalar gelir eşitsizliği analizine dair farklı yöntemler ve farklı veri setleri sunduğundan önem arz etmektedir. Bu çalışmaya yön veren kaynaklar ise Sala-I-Martin (2002)'nin küresel gelir eşitsizliğine dair yaptığı çalışma ile Bourguignon ve Morisson (2002)'nin 1820–1992 gibi geniş bir zaman periyodunu içine alan küresel gelir eşitsizliği analizidir.

Sala-I-Martin'in çalışmasının amacı tüm dünya bireyleri arasındaki gelir dağılımı farklılıklarını analiz etmek ve küresel gelir eşitsizliğinin 1970–1998 döneminde izlediği trendi belirleyebilmektir.

Çalışmasında 125 ülkeyi esas almış ve her bir ülkenin satın alma gücü paritesine göre hesaplanan toplam gelirinden, toplam nüfus verilerinden yararlanmış, nüfusu gelirden aldığı paya göre %20'lik dilimlere ayırmış (en yüksek, dördüncü, üçüncü, ikinci ve en düşük gelir gruplarını ifade eden) ve her bir yüzdelik diliminin gelirden aldığı payı ifade eden verileri elde etmiş, bu verilerden hareketle gelir eşitsizliğinin izlediği trendi belirlemiştir.

Bu analizi yaparken her bir yüzdelik dilim içinde her bireyin gelirini aynı düzeyde kabul etmiş, gelirden alınan paylara göre oluşturulan yüzde %20’lik dilimlerde bireyler arasında gelir eşitsizliğinin olmadığını varsaymıştır. Satın alma gücü paritesine göre hesaplanan GSYİH verilerini elde etme konusunda Heston, Summers ve Aten(2001)’in verilerinden yararlanılmış, gelirden alınan payı ifade eden veriler ise Deininger ve Squire (1996) veri setinden elde edilmiş, daha sonra Dünya Bankası’nın Dünya kalkınma göstergelerinden (World Development Indicators) hareketle genişletilmiştir.

Bu veriler ulusal gelir ve harcama anketlerinden yararlanılarak oluşturulmuştur (Sala-I-Martin, 2002, 12–13).

Her ülkede yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı payı ifade eden veriler tüm yıllar için mevcut değildir. Bu yüzden Sala-I-Martin yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı payı ifade eden verilerin birden çok yıl için elde edilebildiği ülkeleri A grubu ülkeler olarak sınıflandırmıştır. Gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden verilerin sadece tek bir yıl için elde edilebildiği ülkeler B grubu ülkeler, gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden verilerin hiçbir yıl için elde edilemediği ülkeler ise C grubu ülkeler olarak adlandırmıştır.

Daha sonra ise A Grubu ülkeleri için zamana göre regresyon analizi yapılarak 1980–2009 döneminde tüm yıllar için %20’lik dilimlere (en yüksek, dördüncü, üçüncü, ikinci ve en düşük gelir gruplarını ifade eden) göre gelirden alınana pay tahmin edilmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta zamana göre regresyon yönteminin sadece A grubu olarak ifade edilen ve gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payın birden fazla yıl için elde edilebildiği ülkelere uygulanabilmesidir. Diğer ülke gruplarında gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden veriler ülke grubunun özelliklerine göre farklı şekillerde tahmin edilmektedir. Sala-I-Martin zamana göre regresyon yönteminde gelirin bu beş dilim arasında aldığı payı ifade etmek için iki yöntemden yararlanmıştır.

İlkinde gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı pay beş yüzdelik dilimin tamamı kullanılarak tahmin edilmiştir. İkincisinde iki en üst gelir grubu ile iki en düşük gelir grubunun gelirden aldığı pay tahmin edilmiş, orta gelir grubunun gelirden aldığı pay ise üst ve alt gelir gruplarının gelirden aldığı paydan hareketle hesaplanmıştır.

Gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden verilerin sadece tek bir yıl için elde edilebildiği B grubu ülkelerde analiz dönemi boyunca yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı payın değişmeyeceği kabul edilmiştir.

Gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden verilerin hiçbir yıl için elde edilemediği C grubu ülkelerde ise yüzdelik gelir grupları arasında gelir eşitsizliği olmadığı varsayılmıştır. Her bir yüzdelik dilime düşen ortalama gelirin aynı olduğu, bu ülkelerde yaşayan bireylerin tümünün kişi başına düşen gelirden aldığı payın aynı olduğu varsayılmıştır.

Ülkeler gruplara ayrıldıktan ve gerekli veriler toplandıktan sonra, her ülke grubuna uygulanan teknikler farklı olmak üzere her bir yıla ilişkin yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı pay tahmin edilmiş ve buradan hareketle de her bir yüzdelik dilime ait toplam gelir ve ortalama gelir hesaplamaları yapılmıştır. Bu hesaplamalardan hareketle eşitsizlik endeksleri hesaplanmıştır.

Sala-I-Martin küresel gelir eşitsizliğini ölçebilmek için yedi eşitsizlik endeksini kullanmıştır. Bunlar, Atkinson⁷(0,5), Atkinson(1), logaritmik sapmaların ortalaması, Theil, Gini, varyasyon katsayısı ve gelirlerin logaritmalarının varyansı'dır. Sala-I-Martin (2002)'in yedi popüler gelir eşitsizliği endeksinden yararlanarak 1970–1998 döneminde 125 ülkeyi içine alan küresel gelir eşitsizliği analizi sonucunda yedi eşitsizlik endeksinde de gelir eşitsizliğinin azalma eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bu eğilimin önemli bir kısmının ülkeler arası gelir eşitsizliğindeki azalmadan kaynaklandığını gözlemlenmiştir (Şekil 4 ve Şekil 5).

Sala-I-Martin (2002) ülkeler arası gelir eşitsizliğindeki azalmanın en önemli nedeni olarak ise Çin'i göstermiş ve Çin'deki yüksek büyüme oranlarına vurgu yapmıştır.

Bourguignon ve Morrisson (2002)'in çalışmaları ise çok daha geniş bir zaman aralığını kapsamaları ve 19. yüzyılın başlarına kadar uzanan geniş bir tarihsel perspektiften küresel gelir eşitsizliğini analiz etmesi açısından önem taşımaktadır. Çalışma 1820–1992 yılları arasında 33 ülke ya da ülke grubunu içine alan bir küresel gelir eşitsizliği analizi sunmuştur.

⁷Bu endeks toplumsal refah fonksiyonundan türetilmiştir. Atkinson Endeksinde eşitsizlik parametresi $0 \leq \varepsilon \leq \infty$ arasında değer alır. Bu ağırlığın 0 olması; toplumun gelir dağılımına önem vermediğini, ağırlığın sonsuz olması ise toplumun sadece en düşük gelir grubuna sahip olan kişilerle ilgilendiğini gösterir.

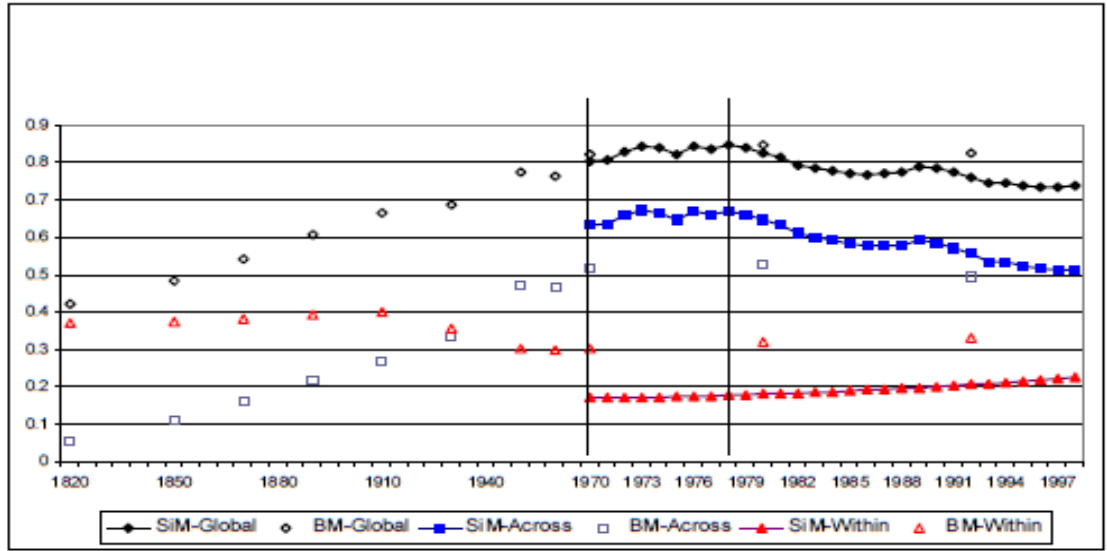
Çalışmada bazı ülkeler grup halinde bazıları ise tek tek incelenmiştir. Bu ülkeler Afrika, Asya, Japonya-Kore-Tayvan, Latin Amerika, Doğu Avrupa ve Batı Avrupa ve Avrupa'nın kolları olmak üzere altı bloğa ayrılmıştır.

Her ülke ya da ülke grubu için satın alma gücü paritesine göre belirlenen kişi başına düşen gelir verileri elde edilmiştir⁸. En düşük gelire sahip nüfus dokuz adet %10'luk dilime ayrılmış ve en üst gelire sahip grup ise %5 'lik iki dilimde incelenmiş ve grupların gelirden aldığı payı ifade eden veriler ışığında eşitsizlik analizi yapılmıştır. Bu analizde küresel gelir eşitsizliği 1820–1970 döneminde artış göstermiştir. 1970–1992 döneminde ise durağan bir seyir izlemiş ve gelir eşitsizliğinin artış hızında azalma meydana gelmiştir. Bu dönemde ülke içi ve ülkeler arası gelir eşitsizliğinin izlediği trende bakılacak olursa, 1820–1970 döneminde ülke içi gelir eşitsizliği azalış gösterirken, ülkeler arası gelir eşitsizliği artış göstermiş, dolayısıyla 1820–1970 dönemindeki küresel gelir eşitsizliğinin önemli bir kısmı ülkeler arası gelir eşitsizliğinden kaynaklanmıştır (Şekil 4 ve Şekil 5).

Çalışmada 1820–1913 yılları arasında küresel gelir eşitsizliğindeki artışın nedeni olarak sanayi devrimi'nin etkisi gösterilmiştir. Çalışma ayrıca küresel eşitsizlik analizinin farklı bir boyutuna değinmiş ve yaşam beklentisi değişkenini analize sokmuştur. Gelir ve yaşam beklentisi eşitsizliğinin tıpkı gelir eşitsizliğinde olduğu gibi 19. yüzyılda artış gösterdiği fakat gelir eşitsizliğinin tersine yaşam beklentisi eşitsizliğinin 1930 yılından sonra düşüşe geçtiği ve eşitsizliğin azaldığı görülmüştür.

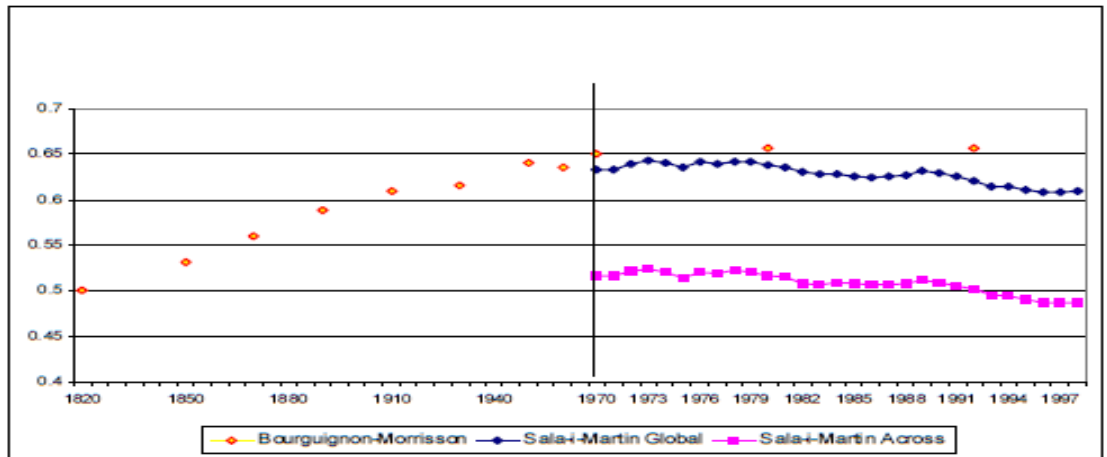
Şekil 4 ve Şekil 5 Bourguignon–Morrisson ve Sala-I-Martin'in çalışmalarının karşılaştırılmasına imkân verdiği ve her iki analizde de küresel gelir eşitsizliği analizinin izlediği trendi logaritmik sapmaların ortalaması eşitsizlik endeksi ve Gini endeksi aracılığı ile gösterdiği için önem taşımaktadır.

⁸ Bourguignon ve Morisson'in çalışmalarında kişi başı gelir ve nüfus verileri Madison (1995)'den elde edilmiştir. Ülke gruplandırmalarında ise tarihsel tutarlılık ve homojenlik göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 4: Bourguignon-Morrisson ve Sala-i-Martin Analizi: Logaritmik Sapmaların Ortalaması

Kaynak: Sala-I-Martin, 2002, s. 53

Şekil 5: Bourguignon-Morrisson ve Sala-i-Martin: Küresel ve Ülkeler Arası Gini Karşılaştırılması

Kaynak: Sala-I-Martin, 2002, s.49

Sala-I-Martin (2002) ve Bourguignon ve Morrisson (2002)'ın gelir eşitsizliği analizi küresel gelir eşitsizliği analizi açısından önem taşımaktadır. Çünkü her iki analiz de dünya bireyleri arasındaki gelir eşitsizliğinin analiz etmeyi amaçlamıştır. Şekil 4 ve Şekil 5, 1970 yılında her iki eşitsizlik endeksinin de aldığı değerlerin birbirine çok yakın olduğunu göstermektedir.

Fakat seçilen ülkelerin birbirinden farklı olması, Bourguignon ve Morrisson (2002)'ın ülkeleri benzerliklerine göre gruplandırması ve küresel gelir eşitsizliği için gerekli olan verilerin elde edildiği kaynakların farklılığı iki çalışmanın mutlak kıyaslanabilir olmadığını göstermektedir.

4.2. Metodoloji

4.2.1. Gelir Eşitsizliğinin Hesaplanmasında Kullanılan Yöntem ve Veri Setinin Elde Edilişi

Çalışmada eşitsizlik endekslerinin hesaplanabilmesi için 1980–2009 dönemini kapsayacak şekilde 107 ülke için satın alma gücü paritesine göre hesaplanmış toplam GSYİH, toplam nüfus ve nüfusun %20'lik dilimlere ayrılması ile her bir yüzdelik dilimin gelirden aldığı payı ifade eden veriler Dünya Bankası⁹'ndan elde edilmiştir.

Daha sonra ülkeler elde edilen veriler doğrultusunda Sala-I-Martin'in yaptığı gruplama örnek alınarak sınıflandırılmıştır. Analize nüfusu bir milyondan az olan ülkeler ile 1980–2009 döneminde GSYİH ya da toplam nüfus verilerinden herhangi biri eksik olan ülkeler dâhil edilmemiştir.

A grubu ülkelerde her bir yüzdelik dilimin gelirden aldığı payı ifade eden veriler birden çok yıl için elde edilebildiğinden bu gruptaki ülkelerde zamana göre regresyon yöntemi uygulanabilmiş ve diğer yıllara ilişkin gelirin %20'lik dilimlere göre aldığı pay tahmin yöntemi ile elde edilmiştir. Bu tahmin yöntemi basit regresyon modelinden hareketle oluşturulmuştur. $y_i = \alpha + \beta t_i$ Şeklindeki basit

⁹ İlgili veriler www.worldbank.org adresinden ele edilmiştir.İlgili değişkenler (bölgelere göre ve bölgelerden bağımsız olarak ülkeler) seçildikten sonra bu değişkenlerle ilgili olarak elde edilmek istenen seriler belirlenmiştir. Daha sonra ise ilgili zaman periyodu seçildikten sonra tüm veriler Excel formatında aktarılmış ve eşitsizlik endeksi hesaplamaları yapılmıştır.

regresyon modelinde y_i gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı, t_i ise zamanı göstermektedir. 1980–2009 döneminde her bir yıl için zamana göre regresyon yöntemiyle modeldeki sabit terim ve regresyon katsayısı tahmin edilmiştir. İlgili parametreler tahmin edildikten sonra ise her bir yıl için gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı pay hesaplanmıştır.

Sadece tek bir yıla ilişkin veriye sahip olan B grubu ülkelerde analiz dönemi boyunca yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı payın değişmeyeceği kabul edilmiştir.

Gelirin yüzdelik dilimlere göre aldığı payı ifade eden verilerin hiçbir yıl için mevcut olmadığı C grubu ülkelerinde ise yüzdelik gelir grupları arasında gelir eşitsizliğinin olmadığı varsayılmıştır. C grubu ülkelerde her bir yüzdelik dilime düşen toplam gelir ve kişi başına gelir aynıdır.

Bu varsayımlardan hareketle her ülkenin hangi gelir grubunda yer aldığı göz önünde bulundurularak öncelikle yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı pay daha sonra ise her bir yüzdelik dilim için toplam gelir ve kişi başına düşen gelir elde edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda ise her bir eşitsizlik endeksinin formülü baz alınarak eşitsizlik endeksleri hesaplanmıştır.

4.2.2. Çalışmada Kullanılan Eşitsizlik Endeksleri

Çalışmada Herfindahl, Gini, varyasyon katsayısı ve Theil eşitsizlik endeksleri kullanılmıştır. Literatürde değişik eşitsizlik endeksleri aracılığıyla gelir eşitsizliği analizleri yapılmıştır. Bu endeksler farklı özelliklere sahip olduğundan farklı sonuçlar çıkması mümkün olabilmektedir.

Sala-I-Martin (2002) çalışmasında gelir eşitsizliği endekslerini Ad Hoc, Sosyal Refah Fonksiyonu endeksleri ve Aksiyomatik endeksler olarak sınıflandırmıştır.

Ad Hoc endeksler Gini katsayısı, varyans ve logaritmik varyans olmak üzere ayrılmıştır.

Varyans, gelir düzeylerinin ortalamadan farklarının kareleri toplamının kişi sayısına oranıdır. Varyans gelir bölüşümlerini karşılaştırmak amacıyla kullanılabilir. Ancak, varyans gelir eşitsizliği ölçülerinde bulunması gereken özelliklerden biri olan

ölçekten bağımsız olma¹⁰ özelliğini sağlayamamaktadır. Diğer değişkenler sabit kabul edildiğinde daha yoksul bir kimseden daha zengin bir kimseye yapılan gelir transferi her zaman için varyansı yükseltmektedir (Öztürk ve Göktolga, 2010, 7).

Logaritmik varyans ise düşük gelir gruplarının gelir transferlerine daha fazla önem verilmesi istendiğinde kullanılan bir ölçüttür ve diğer eşitsizlik ölçülerine göre düşük gelirliilere daha fazla ağırlık vermektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2001, 6).

Sosyal Refah Fonksiyonu endeksi olarak ise Atkinson endeksi kullanılmaktadır. Aksiyomatik endeksler ise eşitsizlik ölçümleri için gerekli olan dört kriterden türetilmiştir (Ray, 1998).

Bu kriterler; anonimlik, nüfus, görelî gelir ve Dalton kriterleridir.

Anonimlik prensibi gelirin bireyler arasındaki permütasyonunun eşitsizlik analizinde önemli olmadığını ifade etmektedir. Nüfus prensibinde ise nüfusun büyüklüğünün değil, farklı düzeyde gelir elde edenlerin nüfus içindeki payının önemli olduğu vurgulanmıştır.

Dalton prensibine göre daha fakir bir kişiden daha zengin bir kişiye yapılan bir gelir transferi eşitsizlikte bir yükselme (veya en azından bir düşme değil) yaratacaktır. Daha zengin bir kişiden daha fakir bir kişiye yapılan bir gelir transferi ise eşitsizlikte bir düşüş (veya en azından artışı değil) meydana getirecektir.

Görelî gelir prensibi ise her bir bireyin gelir değişimi aynı oranda ise bu durumda eşitsizliğin değişmeyeceğini ifade etmektedir. Bu dört prensibi sağlayan endeksler Genelleştirilmiş Entropi endeksleridir. Genelleştirilmiş Entropi endeksi, endekste kullanılan parametrenin 0, 1 ve 2 değerlerini almasına göre değişiklik gösterir. 0 parametrelî GE ölçümü logaritmik sapmaların ortalamasını verirken, 1 parametrelî GE ölçümü ile Theil endeksi elde edilmektedir. 2 parametrelî GE ölçümü ise varyasyon katsayısının (VK) karesinin $\frac{1}{2}$ inci kuvvetini vermektedir.

Gelir eşitsizliği analizi yapılırken endekslerin ayrıştırılabilir olup olmadığının da ülke içi ya da ülkeler arası gelir eşitsizliğinin izlediği trendi ayrı ayrı belirleyebilmek ve buradan küresel gelir eşitsizliğine ulaşabilmek açısından önem kazanmaktadır. Genelleştirilmiş Entropi endeksleri ülkeler arası ve ülke içi gelir eşitsizliğini kolayca

¹⁰ Gelir ölçeğinden bağımsız olma özelliğinde eşitsizlik ölçütü aynı tarzdaki oransal değişikliklerden etkilenmemelidir. Herkesin gelirinde aynı oranda bir değişiklik varsa eşitsizlik değişmemelidir.

ayrıştırılabilirken, logaritmik varyans, Atkinson endeksleri ve Gini katsayısı tam ayrıştırılabilir değildir.

Çalışmada kullanılan Herfindahl endeksi her bir yüzdelik dilim için hesaplanan toplam gelirden hareketle gelir eşitsizliğinin hesaplanmasına imkân vermektedir.

$$H = \sum_{i=1}^N s_i^2$$

Burada $s_i = \frac{Y_i}{\sum_{i=1}^N Y_i}$ olarak ifade edilir. Yani her bir yüzdelik dilimin toplam gelirden

aldığı payı ifade eder.

N ise yüzdelik dilim sayısını vermektedir.

Herfindal endeksi $\frac{1}{N} \leq H \leq 1$ arasında değer alır.

Çalışmada Herfindahl endeksinden hareketle normalleştirilmiş Herfindahl endeksi kullanılmıştır.

$$HN = \frac{NH - 1}{N - 1}$$

Bu formülde H, Herfindahl endeksini, N ise yüzdelik dilim sayısını ifade etmektedir.

Normalleştirilmiş Herfindahl endeksi ise 0 ile 1 arasında değer alır.

Varyasyon katsayısı endeksi literatürde dört eşitsizlik ölçümü için gerekli olan dört kriteri de sağlayan endekslerden birisidir. En basit anlamı ile standart sapmanın ortalama gelire bölünmesi ile bulunan bu endekste görelî gelir kavramı önem arz etmektedir. Bu endeks mutlak gelire duyarlı değildir. Tüm bireylerin gelirleri aynı oranda artarsa eşitsizlik endeksi değişmeyecektir.

Varyasyon katsayısı her düzeydeki gelir transferlerine karşı duyarlı olma özelliğine sahip olmasıyla birlikte ortalama gelirden ve ölçü biriminden bağımsız olduğundan ülkeler arası gelir bölüşümü karşılaştırılması yapmakta kullanılmaktadır (Öztürk ve Göktolga, 2010, 7). Analizde varyasyon katsayısı her ülkede her bir yüzdelik dilimin

nüfustan aldığı pay doğrultusunda ağırlıklandırılmıştır. Eğer böyle olmasaydı nüfusu az olan ülkeler ile Çin ve Hindistan gibi çok fazla nüfusa sahip ülkelerin gelir eşitsizliğine olan etkisi aynı kabul edilecekti. Dolayısıyla her bir yüzdelik dilimin nüfus büyüklüğüne bağlı olarak hesaplanan nüfusa göre ağırlıklandırılmış varyasyon katsayısı aşağıdaki formüle uygun olarak hesaplanmıştır.

$$VK = \frac{\sqrt{\frac{1}{N} \sum (y_i - \mu)^2 * n_i}}{\mu}$$

Burada y her bir yüzdelik dilimin ortalama gelirini, N ise yüzdelik dilim sayısını ifade etmektedir.

Varyasyon katsayısı endeksi her bir yüzdelik dilim için ortalama gelir hesabından hareket ettiği için Herfindahl endeksinden ayrılmaktadır. Varyasyon katsayısı;

$$0 \leq VK \leq \sqrt{N-1}$$

Arasında değer alır.

Çalışmada gelir eşitsizliği analizinde kullanılan bir diğer endeks Theil endeksidir. Theil endeksi Genelleştirilmiş Entropi endekslerinden biridir ve ayrıştırılabilir bir endekstir. Bu özelliği sayesinde ülke içi ve ülkeler arası gelir eşitsizliği ayrı ayrı incelenebilmektedir.

Theil (ağırlıklandırılmamış) endeksinin genel formülü aşağıdaki gibidir;

$$\frac{1}{N} * \sum \frac{y_i}{\bar{y}} * \ln\left(\frac{y_i}{\bar{y}}\right)$$

Burada;

N= Yüzdelik dilim sayısı

y_i = Her bir yüzdelik dilime düşen ortalama geliri

$\bar{y}$ = Ortalama geliri ifade eder.

Fakat tıpkı varyasyon katsayısı endeksinde olduğu gibi bu endekste de nüfusa göre ağırlıklandırılmış Theil endeksi esas alındığı için endeks;

$$\sum_{i=1}^N \frac{Y_i}{\sum Y_i} \ln \left(\frac{\frac{Y_i}{\sum Y_i}}{\frac{N_i}{\sum N_i}} \right) \text{ Şeklinde hesaplanır.}$$

Burada Y_i her bir yüzdelik dilimin toplam gelirden aldığı payı ifade eder.

Nüfusa göre ağırlıklandırılmış Theil endeksinde toplam gelir ya da ortalama gelirden hareketle eşitsizlik hesaplamaları yapılabilmektedir. Bu çalışmada yapılan analizde hem ortalama gelirden hem de toplam gelirden hareketle ağırlıklandırılmış Theil endeksi hesaplanmıştır. İki hesaplama yöntemi sonucunda da elde edilen değerlerin aynı çıkması hesaplamanın doğruluğunun teyidi açısından önemlidir. Theil endeksi;

$$0 \leq T \leq \ln N$$

Arasında değer alır.

Çalışmada kullanılan son endeks Gini endeksidir. Gini endeksi de tıpkı varyasyon katsayısı endeksi gibi eşitsizliğin dört prensibini sağlar ve Lorenz tutarlıdır. Gini endeksi eşitsizlik analizlerinde sıkça kullanılan bir endekstir ve Lorenz eğrisinden türetilmiştir. Lorenz Eğrisi, gelir dağılımını açıklamakta kullanılan, her iki ekseninde de yüzde değer bulunan bir eğridir. Dikey ekseninde milli gelirin, yatay ekseninde ise nüfusun birikimli yüzdeleri % 20'lik dilimler halinde gösterilir. Bu iki eksenin karşılıklarına aynı uzunlukta tamamlayıcı eksenler çizilmesiyle oluşturulan karenin sol alt köşeden sağ üst köşeye olan köşegeni mutlak eşitlik doğrusunu ifade eder. Bu doğrudan sapmalar gelir dağılımındaki eşitsizliğin derecesini ortaya koyar.

Lorenz eğrisi gösteriminden elde edilen Gini katsayısı gelir eşitsizliği düzeyini tek bir sayı ile tanımlayarak çeşitli gelir dağılımlarının karşılaştırılmasını sağlar. Gini katsayısı tam eşitlik doğrusu ve Lorenz eğrisi arasında kalan alanın, tam eşitlik doğrusu altında kalan üçgenin alanına oranı olarak tanımlanır. Tanım gereği üçgenin alanı 0,5 dir. Gini katsayısı tam eşitlik durumunda 0 (yani 0 / 0,5), tam eşitsizlik durumunda 1 (yani 0.5 / 0.5) değerini alır. Katsayının 1' e yaklaşması eşitsizliğin arttığını, 0' a yaklaşması azaldığını gösterir (Bozdağ, N. ; Bozdağ, E. G., 2006, 5).

Gini endeksi;

Y_i : i.nci yüzdelik dilimin geliri

Y_j : j.nci yüzdelik dilimin geliri olmak üzere;

$$G = \frac{1}{2n^2\mu} \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |Y_i - Y_j|$$

Formülü ile gösterilir. Bu genel formüldür. Bu çalışmada Gini endeksi hesaplanırken izlenen yöntemde öncelikle her bir yüzdelik dilim için hesaplanan toplam gelir ve ortalama gelir rakamlarından hareket edilmiştir. Ortalama gelir rakamları küçükten büyüğe doğru sıralanmış ve bu sıralamaya denk düşen toplam gelir ve nüfus rakamları da bir araya getirilmiş ve bu verilerden hareketle her bir yüzdelik dilimin toplam gelirin ve toplam nüfusun yüzde kaçını oluşturduğu hesaplanmış; toplam gelir ve nüfusun aldığı yüzdelik payların kümülatifi alınarak Gini endeksi hesaplanmıştır.

Gini hesaplamasında toplam gelirin ve nüfusun yüzdelik kümülatifinden hareketle hesaplanan formül;

$$\sum_{i=1}^{n-1} \frac{(p_i - q_i)}{p_i} \quad \text{Şeklindedir.}$$

p_i =nüfusun kümülatif yüzdesi

q_i =gelirin kümülatif yüzdesini ifade eder.

4.3. Bölgesel ve Küresel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları

4.3.1. Bölgesel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları

Bölgesel gelir eşitsizliği analizinde Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerinden hareketle Amerika, Asya, Avrupa, Afrika ve Orta Doğu bölgelerinde 1980–2009 döneminde bölgesel gelir eşitsizliğinin izlediği trendi belirleyebilmek amaçlanmıştır.

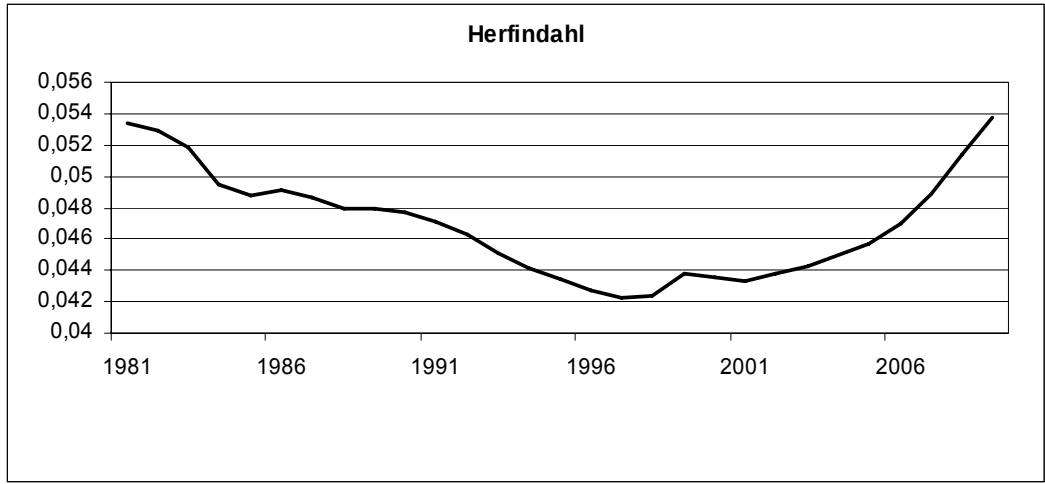
4.3.1.1. Asya Bölgesi:

Asya bölgesinde bölge içi gelir eşitsizliğinin analizi amacıyla 26 ülke ile çalışılmıştır. Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endeksleri ile yapılan analizde Herfindahl endeksi hariç diğer endekslerde gelir eşitsizliği azalma eğilimindedir.

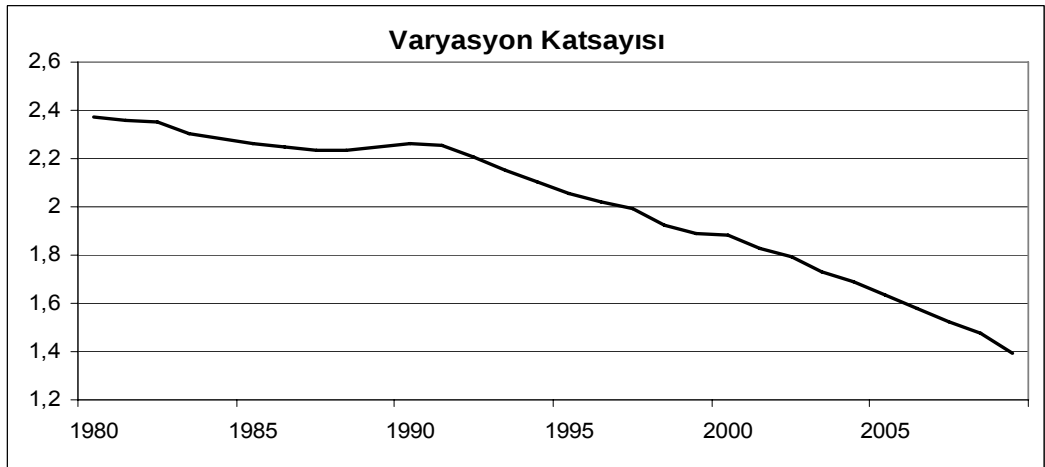
Normalleştirilmiş Herfindahl endeksi için Şekil 6 incelendiğinde endeksin 1980–1999 periyodunda düşüş eğiliminde olduğu görülmüştür. 1980 yılında 0,05 değerine yakın iken 1999 yılında 0.04 değerine yaklaşmıştır. 1999–2003 döneminde endeks değerinde çok fazla bir değişiklik görülmemiş, fakat 2003–2009 döneminde bir artış gözlemlenmiştir. Endeks tekrar 1980 yılındaki 0,05’ lik değerine geri dönmüştür. Dolayısıyla 1980–1999 döneminde eşitsizlik endeksinde azalma, 2003–2009 döneminde ise bir artış söz konusu olmuştur.

Şekil 7, 8 ve 9 sırası ile varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerini göstermektedir. Varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerinde düzenli bir azalış trendi söz konusudur. Varyasyon katsayısı endeksi 1980 yılından 2009 yılına değin geçen zaman periyodunda 2,5 değerinden yaklaşık olarak 1,4 değerine kadar düşüş kaydetmiştir. Theil endeksi ise 1980–2009 periyodunda 1,1 değerinden yaklaşık olarak 0,5 değerine kadar düşmüştür. Gini endeksine bakıldığında ise 1980–2009 periyodunda 0,6 değerinden yaklaşık olarak 0,4 değerine kadar düştüğü görülmektedir. 1980–2009 döneminde en çok düşüş gösteren endeks varyasyon katsayısı endeksi olmuştur. Onu Theil ve Gini endeksi izlemiştir.

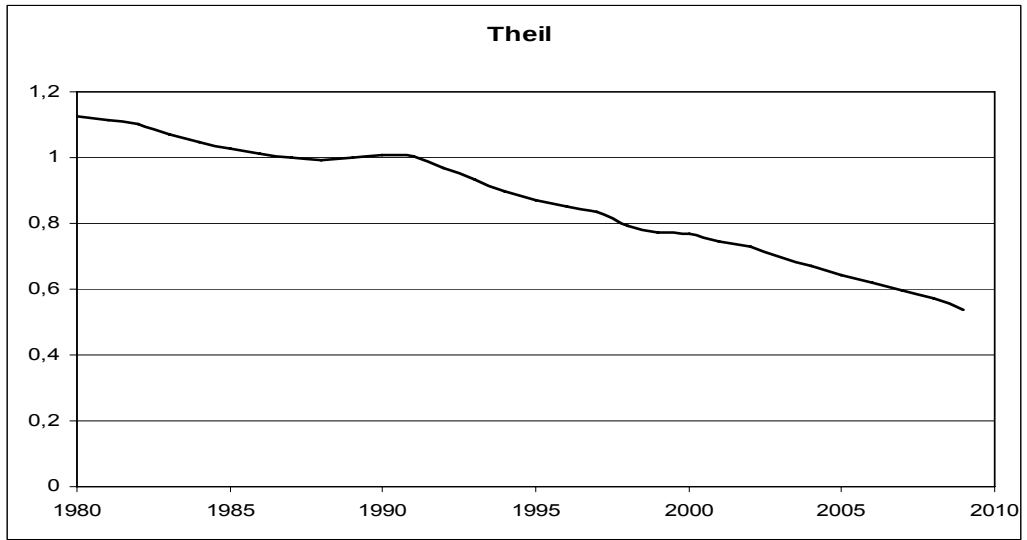
Analizde göze çarpan bir diğer nokta ise her üç endekste de 1990 yılında çok hafif bir artış meydana gelmesi daha sonra ise endekslerdeki azalış trendinin devam etmesidir.

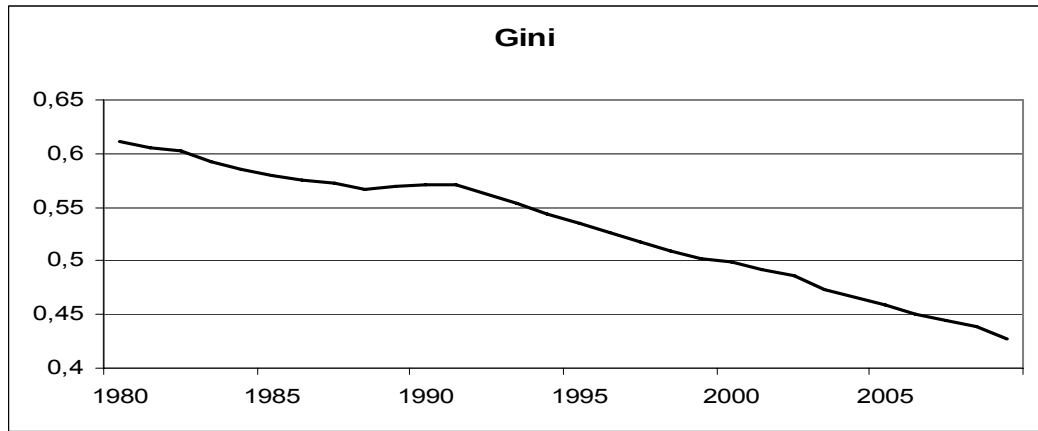
Şekil 6:Asya Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 7: Asya Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 8: Asya Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 9: Asya Bölgesi Gini Endeksi

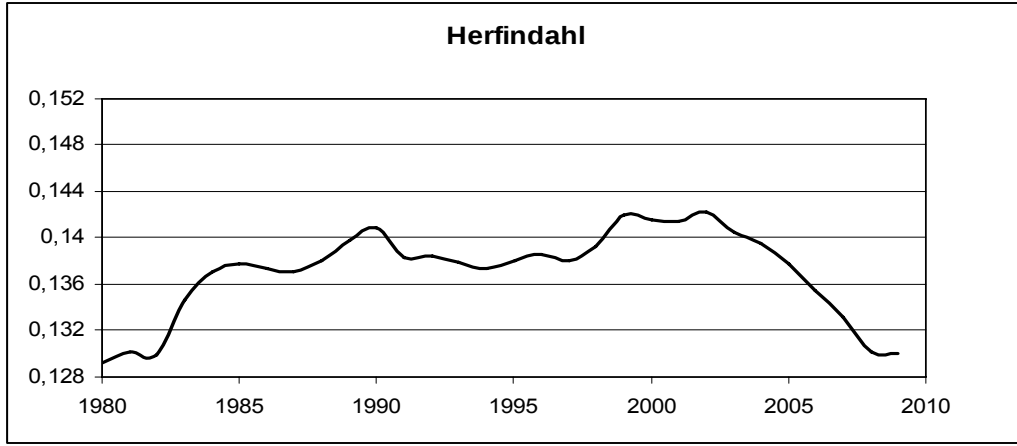
4.3.1.2. Amerika Bölgesi:

Amerika bölgesine bakıldığında tıpkı Asya bölgesinde olduğu gibi eşitsizlik endeksinde bir azalma görülmektedir. Fakat endeksin izlediği trend Asya bölgesindeki kadar belirgin değildir. Yıllara göre inişli çıkışlı bir trend söz konusudur.

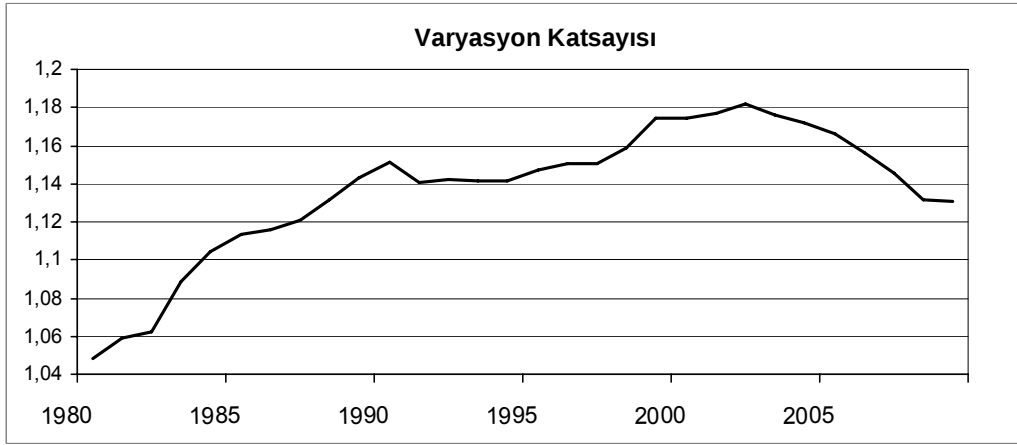
Şekil 10, 11, 12 ve 13 sırası ile Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerinin izlediği trendi göstermektedir. 1980'li yılların başlarından 1990 yılına kadar endekslerin tümü artış göstermiştir. Bu trendi hafif bir düşüş izlemiş ve daha sonra özellikle Gini ve Herfindahl endekslerinde 2000'li yılların başına kadar çok fazla bir değişiklik görülmemiş, daha sonra bu iki endekste tekrar bir artış eğilimi söz konusu olmuş, 2003–2009 döneminde ise keskin bir düşüş gözlemlenmiştir.

Theil ve varyasyon katsayısı endeksinde ise 1990 yılından 2000 yılına kadar geçen zamanda artış eğilimi daha belirgindir. Endekslerde 2000–2003 döneminde çok fazla bir değişiklik söz konusu olmazken 2003 yılından sonra tıpkı Herfindahl ve Gini endekslerinde olduğu gibi belirgin bir düşüş trendi göze çarpmaktadır.

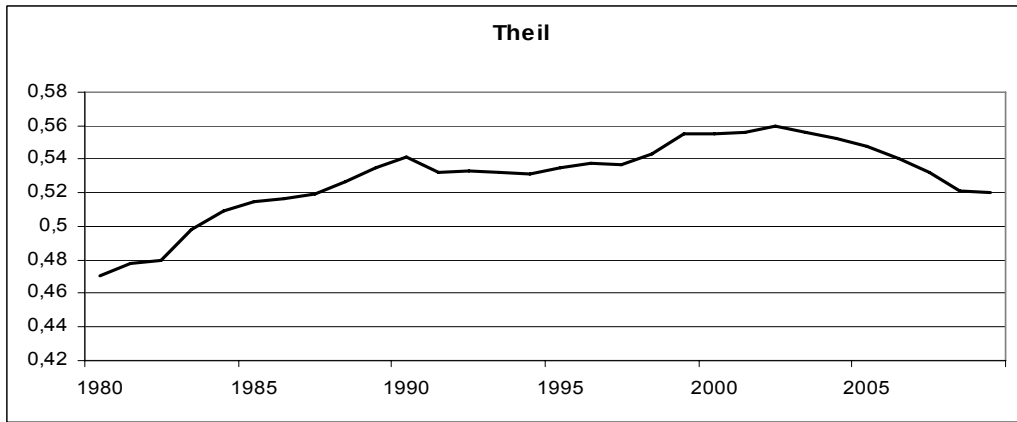
Ağırlıklandırılmış Theil ile varyasyon katsayısı endeksinin izlediği trend analiz edildiğinde özellikle 2000'li yılların başlarından itibaren bir azalma eğilimi gözlemlense de Theil endeksinin aldığı en son değer 0,52 olduğu görülmektedir. Endeksin 1980 yılında aldığı değer 0,47 idi. Dolayısıyla endeks 1980- 2003 döneminde 0,47 değerinden 0,56 değerine kadar çıkmıştır ve belirgin bir artış kaydetmiştir. 2003–2009 periyodunda ise 0,56 değerinden 0,52 değerine kadar düşüş göstermiştir. Varyasyon katsayısı endeksi ise 1980'lerin başında 1,04 değerini alırken 2003 yılında 1,18 değerine kadar yükselmiştir. 2003–2009 periyodunda ise 1,18 değerinden 1,13 değerine kadar düşüş göstermekle birlikte 1980 yılındaki düzeyine kadar inememiştir.

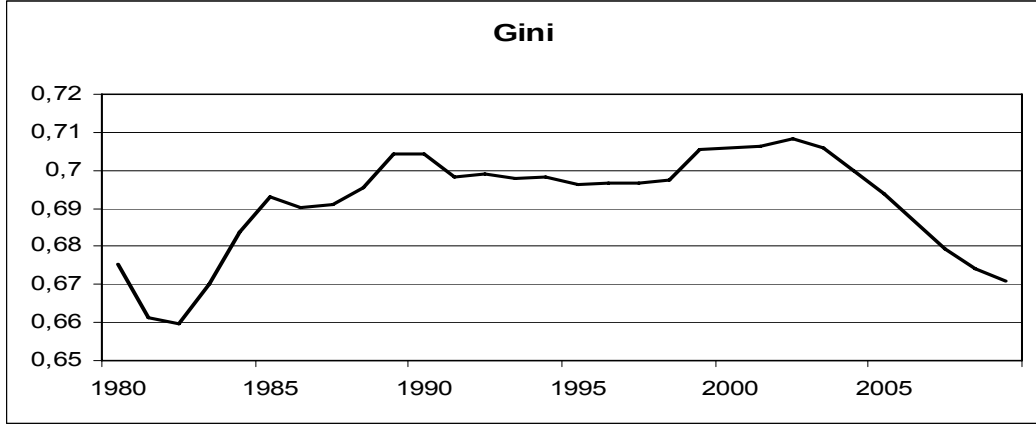
Şekil 10: Amerika Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 11: Amerika Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 12: Amerika Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 13: Amerika Bölgesi Gini Endeksi

Gini endeksi de 1980 yılındaki 0,66 düzeyine geri dönememiştir. Gini endeksi en yüksek değerlerini 1990 ve 2003 yıllarında almış, 2003–2009 periyodunda 0,71 değerinden 0,67 değerine kadar düşmüştür. Normalleştirilmiş Herfindahl endeksinin de Gini endeksi ile izlediği trend aynıdır. Bu dört endeks arasındaki fark ise 1980–2003 periyodunda Theil ve varyasyon katsayısı endekslerindeki artışın daha belirgin olmasıdır. Endekslerin tümünde gözlemlenen belirgin düşüş eğilimi ise 2003–2009 periyodunda gerçekleşmiştir.

4.3.1.3. Avrupa Bölgesi:

Avrupa bölgesinde endekslerin tümü azalış eğilimindedir. Fakat yıllara göre farklılıklar söz konusudur ve inişli çıkışlı bir trend hakimdir. Şekil 14, 15, 16 ve 17 ‘den çıkarılan sonuç Herfindahl ve Gini endekslerinin kendi aralarında ve Theil ile varyasyon katsayısı endekslerinin de kendi aralarında daha çok benzerlik gösterdiğiidir.

1980–1985 periyodunda Gini ve Herfindahl endekslerinde bir azalış söz konusu iken, varyasyon katsayısı ve Theil endekslerinde hafif bir artış görülmektedir. Daha sonra 1985–1995 periyodunda endekslerin tümünde bir artış meydana gelmiştir ve

endeksler en yüksek değerlerine ulaşmışlardır.1995–2009 dönemine bakıldığında Gini ve Herfindahl endekslerinin çok daha düzenli bir düşüş seyri izlediği görülmektedir.

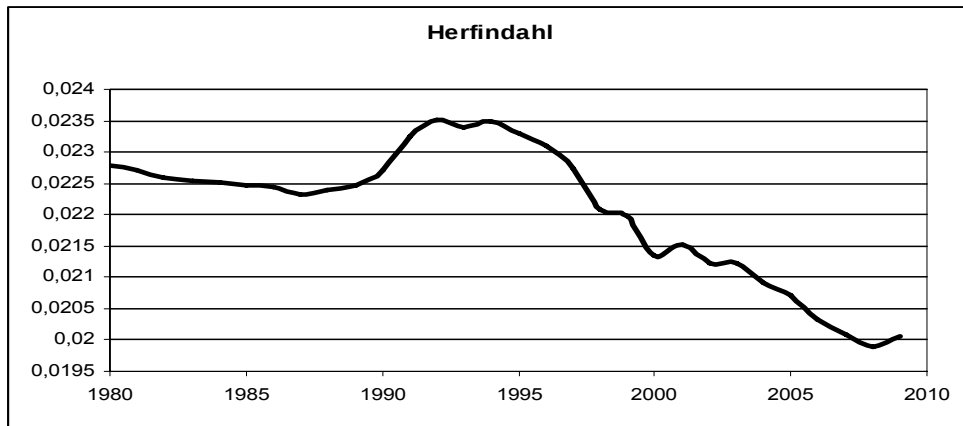
Gini ve Herfindahl endekslerinde 2000’li yılların başlarında çok hafif bir artış eğilimi görülürken, Theil ve varyasyon katsayısı endekslerinde 1995–1998 yılları arasındaki düşüşün çok keskin olduğu daha sonra 2000’li yılların başındaki yükselmenin ise çok daha belirgin olduğu görülmektedir. Bu yükselişin ardından ise endeksler yaklaşık olarak 2003–2009 periyodunda düşüşe geçmişlerdir.

Tüm endeksler 1990–1995 periyodunda en yüksek değerlerini almışlardır. Herfindahl endeksi en yüksek değerini 0,0235 ile almış 2009 yılında ise 0,0196 değerine kadar düşmüştür.

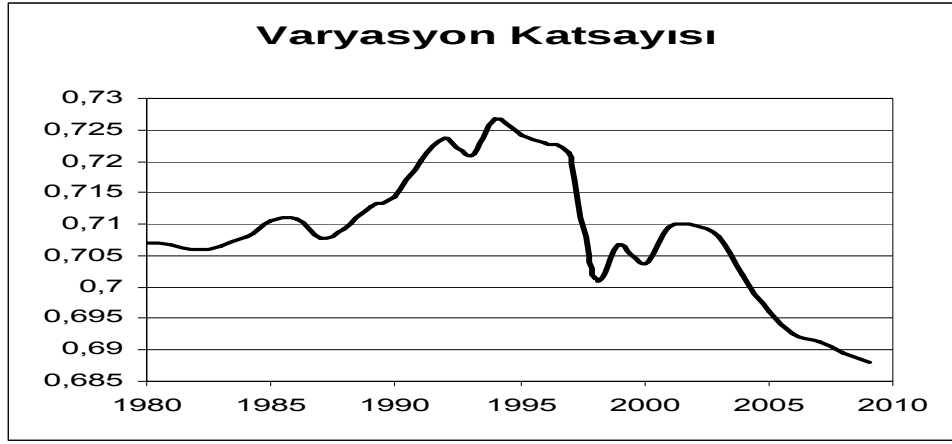
Varyasyon katsayısı en yüksek değeri 0,726 ile almış ve daha sonra 1995–2000 döneminde 0,70 değerine düşmüş, 2000’li yılların başlarında tekrar 0,71 değerine yükseldikten sonra incelenen periyod sonunda 0,686 değerine kadar düşmüştür.

Theil endeksi yine aynı dönemde en yüksek değerini 0,244 ile almış ve 1980–2009 dönemi sonunda 0,215 değerine kadar düşmüştür.

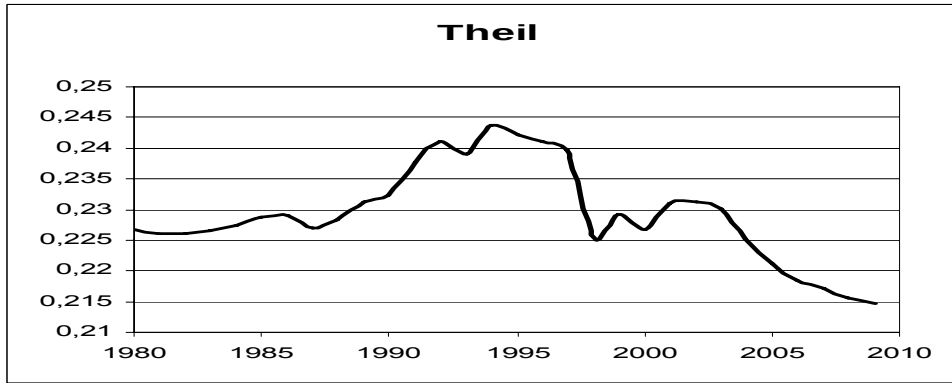
Gini endeksi ise en yüksek değerini 1991 yılında 0,413 ile almış daha sonraki yıllarda endeks genellikle düşüş trendi izlemiş, 2000–2003 yılları arasındaki çok küçük bir artışın ardından düşüş trendi devam etmiş ve incelenen dönem sonunda endeks 0,36 değerine kadar düşmüştür.

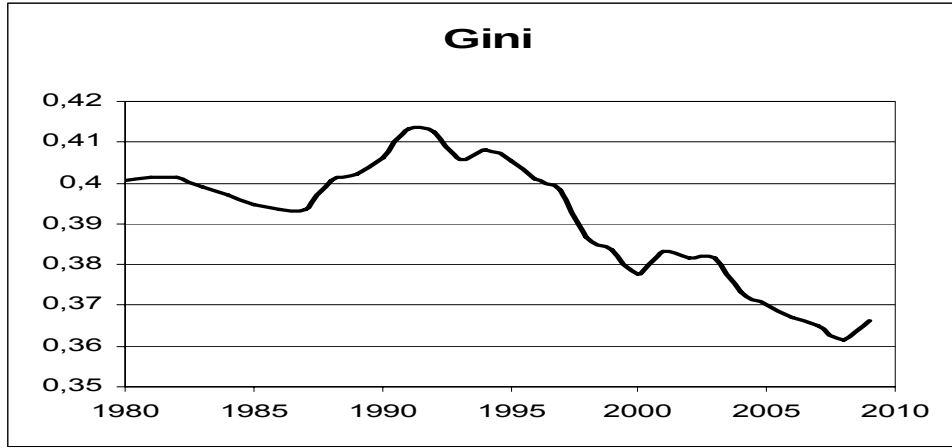
Şekil 14: Avrupa Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 15:Avrupa Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 16:Avrupa Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 17:Avrupa Bölgesi Gini Endeksi

4.3.1.4. Afrika bölgesi:

Afrika bölgesinde tüm endekslerin 1980–2009 periyodunda azalış eğilimi gösterdiğini söyleyebilmek mümkün değildir. Tıpkı Asya bölgesinde Herfindahl endeksinde söz konusu olduğu gibi Afrika bölgesinde de Gini endeksinde artış trendi söz konusudur. Şekil 18, 19, 20 ve 21 sırasıyla Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerini göstermektedir. Herfindahl endeksi 1980–2009 periyodunda 0,05 değerinden 0,04 değerine düşmüştür. Düşüş eğilimi özellikle 1980–1993 döneminde belirgindir. Bu düşüşün ardından tekrar hafif bir yükseliş söz konusu olmuş daha sonra ise tekrar düşüş eğilimine geçmiştir.

Varyasyon katsayısı ve Theil endekslerinde ise yaklaşık olarak 1985–1992 periyodunda belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Theil endeksi en düşük değerini bu düşüşle birlikte 1992 yılında 0,637 ile almıştır. Varyasyon katsayısı ise en düşük değerini yine 1992 yılında 1,51 ile almıştır. Daha sonra her iki endekste de hafif bir artış söz konusu olmuş ve 2009 yılına kadar endekslerdeki inişli çıkışlı trend devam etmiştir.

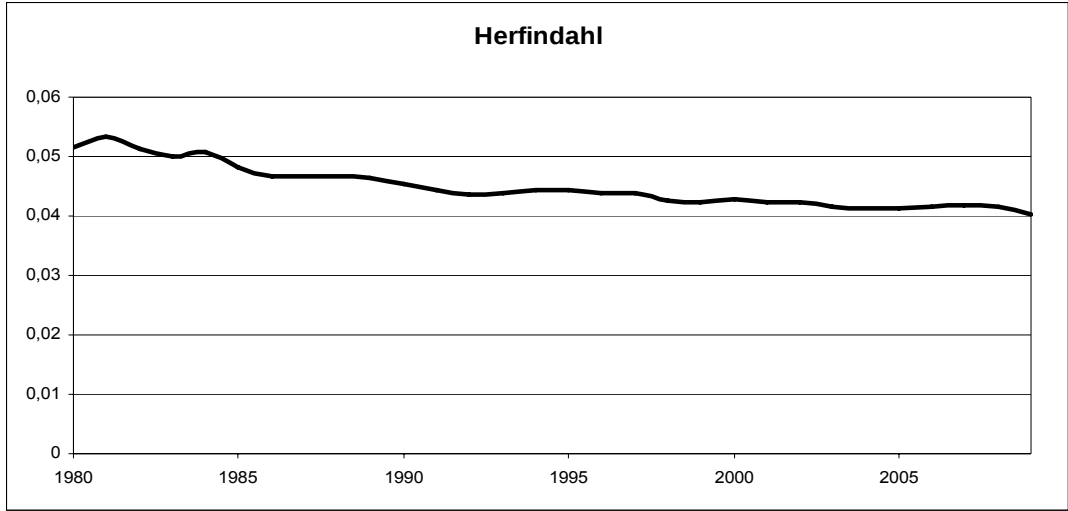
Burada iki endeks arasındaki temel farklılık 1985–1992 periyodundaki düşüşün ardından varyasyon katsayısının inişli çıkışlı trendine rağmen 1992 yılındaki değeri olan 1,51 seviyelerinden yaklaşık olarak 1,46 seviyelerine inebilmesidir. Oysa Theil endeksi en düşük değeri olan 0,637 değerinden sonra en düşük değerini 2009 yılında

0,65 ile almıştır. Yani 1992–2007 periyodunda bir artış söz konusu olmuş, daha sonra ise endeks düşüş eğilimine geçmiştir. Grafiklerin inişli çıkışlı seyrine rağmen Theil ve varyasyon katsayısı endekslerinde de tıpkı Herfindal endeksindeki gibi bir düşüş eğilimi gözlemlenmektedir. Fakat bu düşüş eğilimi belirgin olarak 1985–1992 periyodunda görülmüştür. Bu dönemde düşüş çok daha keskindir. Varyasyon katsayısı en yüksek değerine 1.73 ile 1981 yılında ve ikinci en yüksek değerine ise yaklaşık olarak 1,71 ile 1984 yılında ulaşmış, Theil endeksi ise en yüksek değerine 1985 yılında 0,72 ile ulaştıktan sonra her iki endekste de 1985–1992 döneminde belirgin bir düşüş trendi gözlemlenmiştir. Daha sonra endeksler inişli çıkışlı bir trend izlemekle birlikte analiz döneminin sonuna doğru endeks değerlerinde düşüş meydana gelmiştir.

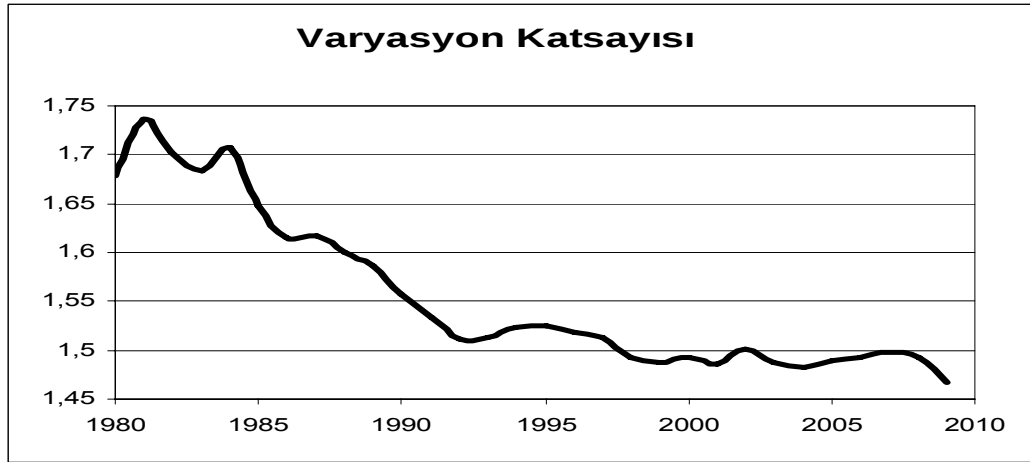
Afrika bölgesinde Theil endeksinin 1992–2007 periyodundaki hafif artış trendinin ardından dikkat çeken diğer endeks ise Gini endeksi olmuştur. Çünkü 1980–2009 periyodunda Gini endeksinde belirgin bir artış söz konusudur. Grafiğin izlediği trend önemli noktalarıyla analiz edilecek olursa, yaklaşık olarak 1980–1984 döneminde endeks değerinde artış söz konusu olmuş ve endeks 0,61 değerinden 0,63 değerine kadar yükselmiştir.

Bu yükselişi bir düşüş trendi izlemiş, 1991–2003 periyodunda endeks yeniden artış trendine girmiş ve 0,620 değerinden 0,648 değerine kadar yükselmiştir.

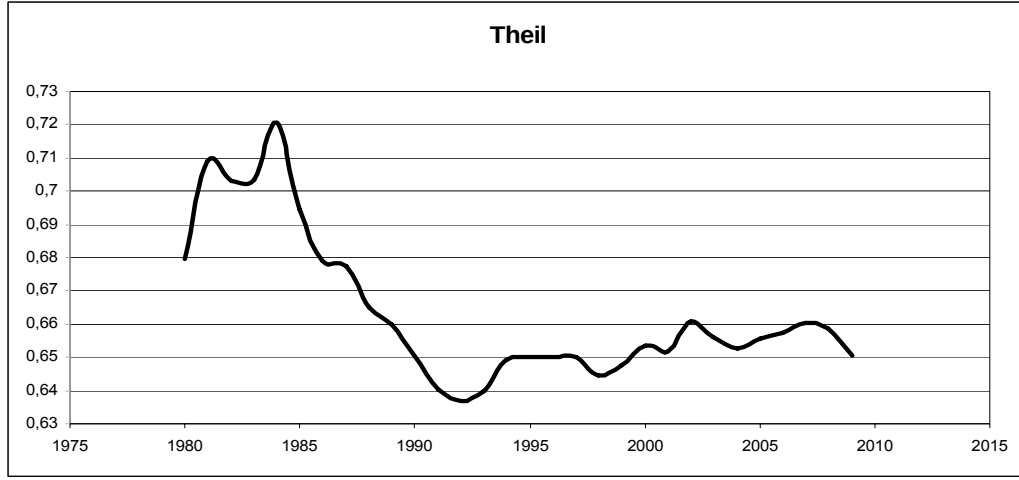
Bu yükselişi 2003–2005 periyodunda hafif bir düşüş izlemiş ve endeks 0,645 değerine kadar düşmüştür. Daha sonra 2008 yılında 0,650 değerine kadar ulaşmış ve 2009 yılında sadece 0,649 değerine düşebilmiştir. Son yıldaki düşüş çok belirgin değildir ve 1980–2009 periyodunda endeks 0,061 değerinden 0,0649 değerine kadar yükselmiştir.

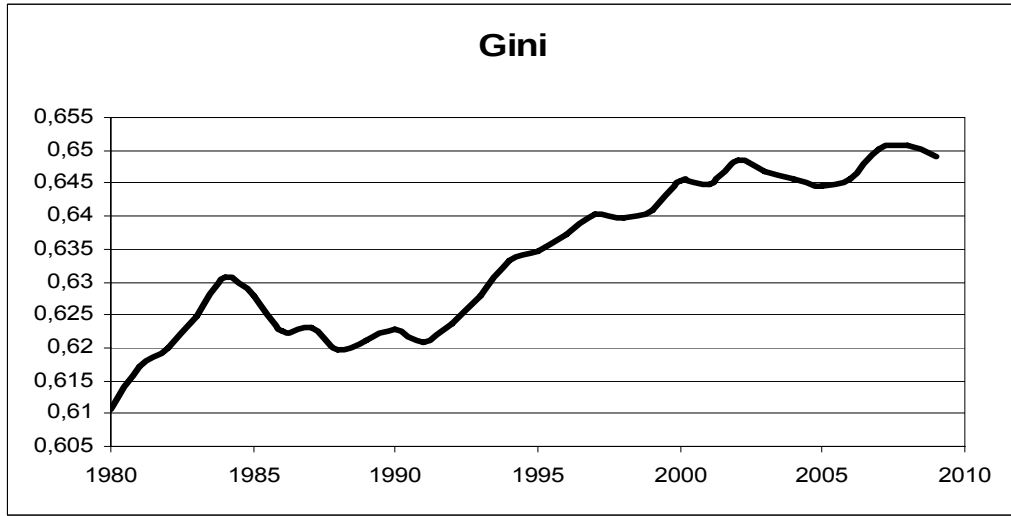
Şekil 18:Afrika Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 19: Afrika Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 20: Afrika Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 21: Afrika Bölgesi Gini Endeksi

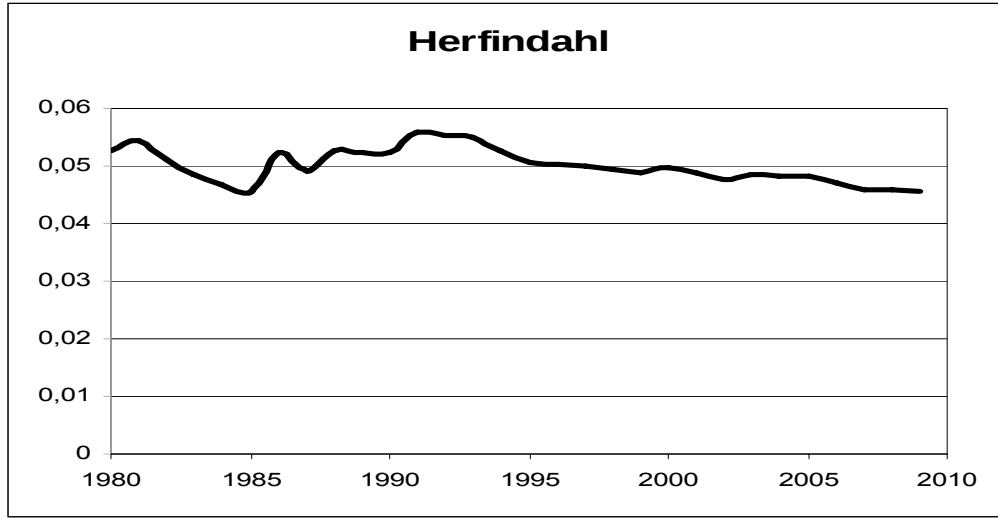
4.3.1.5. Orta Doğu Bölgesi:

Orta Doğu bölgesinin Gini, Theil, varyasyon katsayısı ve Herfindahl endeksleriyle yapılan gelir eşitsizliği analizinde her endekste belirgin bir düşüş trendi gözlemlenememiştir. Şekil 22, 23, 24 ve 25 sırası ile Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerini göstermektedir. Endekslerin genel olarak izlediği trende bakıldığında, özellikle Gini, Theil ve varyasyon katsayısı endekslerinde 1980–1988 periyodunda bir düşüş gözlemlenmiştir. Herfindahl endeksinde ise 1980–1985 döneminde bir düşüş söz konusudur. Daha sonra tüm endekslerde 1991 yılına kadar bir artış meydana gelmiş, bu artışın ardından tüm endekslerde 1991–1995 döneminde bir düşüş eğilimi gözlemlenmiştir.

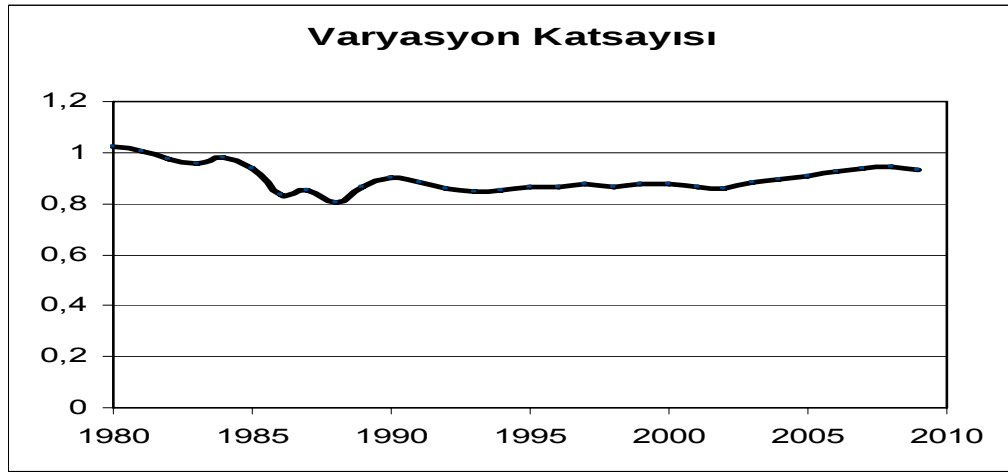
Bu düşüş eğiliminin ardından 1995 yılından itibaren Theil, Gini ve varyasyon katsayısı ile Herfindahl endeksinin izlediği trend farklılık göstermiştir. Theil, Gini ve varyasyon katsayısı endekslerinde 1995–2008 periyodunda bir artış gözlemlenmiştir.

Theil endeksi 1995 yılında 0,344 değerinden 2008 yılında 0,393 değerine kadar çıkmıştır. Gini endeksi ise 1995 yılındaki 0,376 değerinden 2008 yılında 0,402 değerine ulaşmıştır. Varyasyon katsayısı endeksi ise 1995 yılında 0,863 değerini alırken 2008 yılında 0,941 değerine ulaşarak önemli bir artış kaydetmiştir. 2008–2009 döneminde ise üç endekste de çok fazla belirgin olmayan bir düşüş gözlemlenmiştir. Herfindahl endeksinde ise diğer endekslerden farklı olarak 1995 yılından itibaren belirgin bir düşüş meydana gelmiştir. Herfindal endeksi 1995 yılındaki 0,05 değerinden 2009 yılında 0,04 değerine düşmüştür.

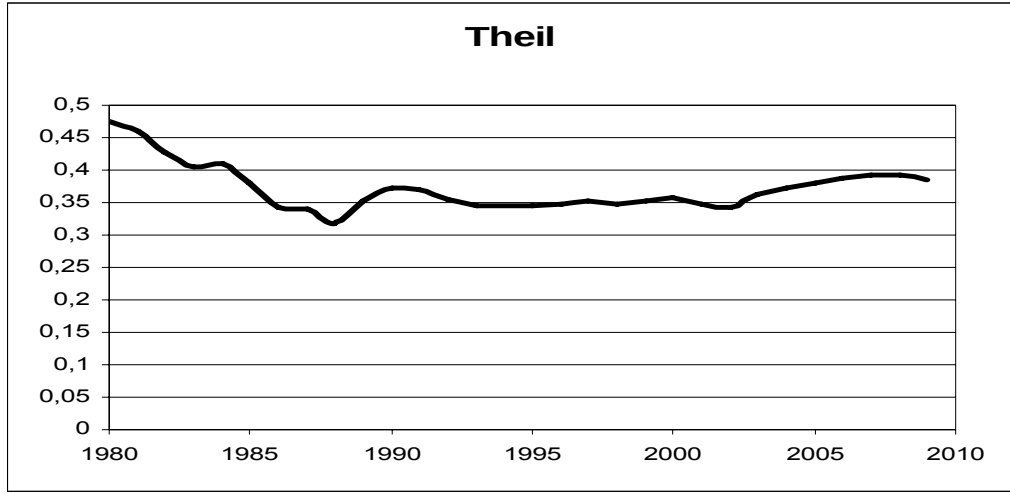
Genel olarak endekslerin aldığı değer incelendiğinde endekslerin 1980 yılında aldığı değer 2009 yılında aldığı değere oranla çok daha yüksek olduğu yani 1980–2009 döneminde bir düşüş kaydedildiği fakat endekslerin izlediği trende bakıldığında aynı durumun söz konusu olmadığı görülmektedir. Theil, Gini ve varyasyon katsayısı endekslerinin artış, Herfindahl endeksinin ise azalış eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir.

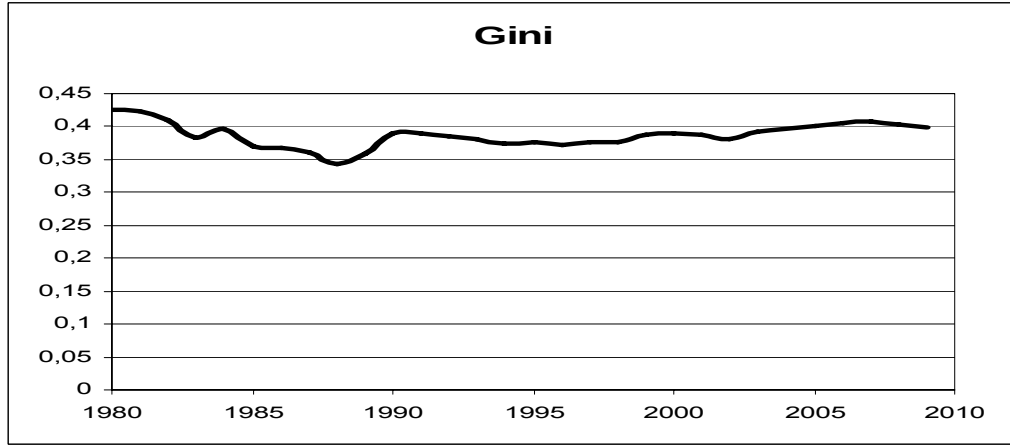
Şekil 22: Orta Doğu Bölgesi Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 23: Orta Doğu Bölgesi Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 24: Orta Doğu Bölgesi Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 25: Orta Doğu Bölgesi Gini Endeksi

4.3.1.6. Karşılaştırmalı Bölgesel Gelir Eşitsizliği Analizi:

Her bölgenin eşitsizlik endeksleriyle yapılan analizinde yıllara göre aldığı değerler ve izlediği trend farklılık göstermekle birlikte özellikle Amerika, Avrupa ve Asya bölgesinde(bu bölgede Herfindahl endeksi hariç) 2000’li yılların başından itibaren belirgin bir düşüş trendi gözlemlenmiştir.

Afrika bölgesinde ise en belirgin düşüş trendi 1985–1992 döneminde meydana gelmiştir. Analiz döneminin sonuna doğru ise çok belirgin olmamakla birlikte endeks değerlerinde bir düşüş kaydedilmiştir. Fakat Gini endeksi Afrika bölgesinde özellikle 1991–2009 döneminde önemli bir artış göstermiştir. Aynı şekilde bu bölgede 1992–2007 periyodunda Theil endeksinde de hafif bir artış kaydedilmiştir.

Afrika ve Orta Doğu bölgelerinde değişik endekslerin farklı sonuçlar vermesi ve son yıllarda bu iki bölgede endekslerin izlediği trendlerin farklı oluşu ve 2000–2009 döneminde belirgin bir düşüş yerine inişli çıkışlı bir trend gözlemlenmesi ileriye dönük analizler için net bir sonuca ulaşılamayacağını göstermektedir. Ortadoğu ve Afrika bölgeleri için durum aslında çok net değildir. Bu yüzden gelir eşitsizliği analizlerinde bu bölgelerin özellikle üzerinde durulması gerekmektedir.

Analizde bölgelere göre endekslerin aldığı değerlerin karşılaştırılması amacıyla üç yıl seçilmiş ve bu üç yıl üzerinden karşılaştırma yoluna gidilmiştir. Bu yıllar 1980, 1995 ve 2009 yılları olarak belirlenmiştir. Tablo 4–5–6 ve 7 Gini, varyasyon katsayısı, Herfindahl ve Theil endekslerinin 1980, 1995 ve 2009 yıllarında bölgelere (Asya, Amerika Avrupa, Afrika ve Orta Doğu) göre aldığı değerleri göstermektedir.

Tablo 4: Gini Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler

GINI	1980	1995	2009
ASYA	0,61	0,53	0,42
AMERİKA	0,675	0,69	0,670
AVRUPA	0,4	0,405	0,366
AFRİKA	0,605	0,634	0,649
ORTA DOĞU	0,425	0,376	0,399

Tablo 5: Varyasyon Katsayısı Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler

VARYASYON KATSAYISI	1980	1995	2009
ASYA	2,36	2,056	1,392
AMERİKA	1,04	1,146	1,130
AVRUPA	0,706	0,724	0,688
AFRİKA	1,67	1,524	1,466
ORTA DOĞU	1,025	0,863	0,929

Tablo 6:Herfindahl Endeksinin Bölgelere Göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler

HERFİND AHL	1980	1995	2009
ASYA	0,05	0,04	0,05
AMERİKA	0,129	0,138	0,129
AVRUPA	0,22	0,24	0,214
AFRİKA	0,051	0,044	0,0403
ORTA DOĞU	0,052	0,0504	0,045

Tablo 7: Theil Endeksinin Bölgelere göre 1980, 1995 ve 2009 Yıllarında Aldığı Değerler

THEİL	1980	1995	2009
ASYA	1,12	0,89	0,57
AMERİKA	0,47	0,53	0,52
AVRUPA	0,226	0,242	0,214
AFRİKA	0,679	0,650	0,650
ORTA DOĞU	0,47	0,344	0,385

1980 ve 2009 yılları analizin başlangıç ve bitiş yılları olduğu için önem taşımaktadır. Bu üç yıl üzerinde yapılan karşılaştırmalı bölgesel analizde Gini endeksinin 1980, 1995 ve 2009 yıllarının tümünde en yüksek olduğu bölge Amerika bölgesidir. Amerika bölgesinde 1980 yılında Gini endeksi 0,67 düzeyinde iken 1995 yılında artış göstererek 0,69 değerine ulaşmış daha sonra tekrar başlangıç düzeyi olan 0,67 değerine geri dönmüştür.

Asya ve Avrupa bölgesinde her üç yılda da bir düşüş eğilimi gözlemlenirken, Orta Doğu bölgesinde 1995 yılında 0,376 olan endeks değerinin 2009 yılında 0,399 'a yükselmiş olması ve Afrika bölgesinde seçilen üç yılda da endeks değerinin giderek artmış olması dikkat çeken diğer noktalardır.

Varyasyon katsayısı endeks değerlerinin 1980, 1995 ve 2009 yıllarında en yüksek olduğu bölge ise Asya bölgesidir. Endeksin aldığı değerler yüksek olmakla birlikte endeks değerinin yıllara göre azalış gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte Avrupa ve Amerika bölgesinde 1995 yılındaki varyasyon katsayı değeri 1980 yılına göre daha yüksektir. 2009 yılında ise 1995 yılındakinden daha düşük bir değer elde edilmiştir.

Afrika bölgesinde ise 1980 yılında 1,67 olan değer 1995 yılında 1,52, 2009 yılında ise 1,46'ya düşmüştür. Orta Doğu bölgesinde ise 1995 yılında 0,863 olan değerin 0,929 'a çıkmış olması eşitsizliğin artmakta olduğunu göstermektedir. Orta Doğu'da 1980 yılına göre düşük olan 1995 yılı değeri 2009 yılında 0,929 değerine yükselmiştir.

Herfindahl endeksinin 1980, 1995 ve 2009 yıllarında aldığı değerler bölgelere göre incelendiğinde ise Asya bölgesinde 1995 yılında 0,04 değerini alan endeksin 2009 yılında 0,05 değerine yükselmesi dikkat çekicidir. Amerika bölgesinde 1995 yılında 1980 yılına göre endeks değerinde bir artış söz konusu olması ve 2009 yılında ise bu artışı bir düşüşün izlemesi ve endeks değerinin 0,129'a gerilemesi dışında diğer tüm bölgelerde yıllara göre endeks değeri düşüş eğilimindedir.

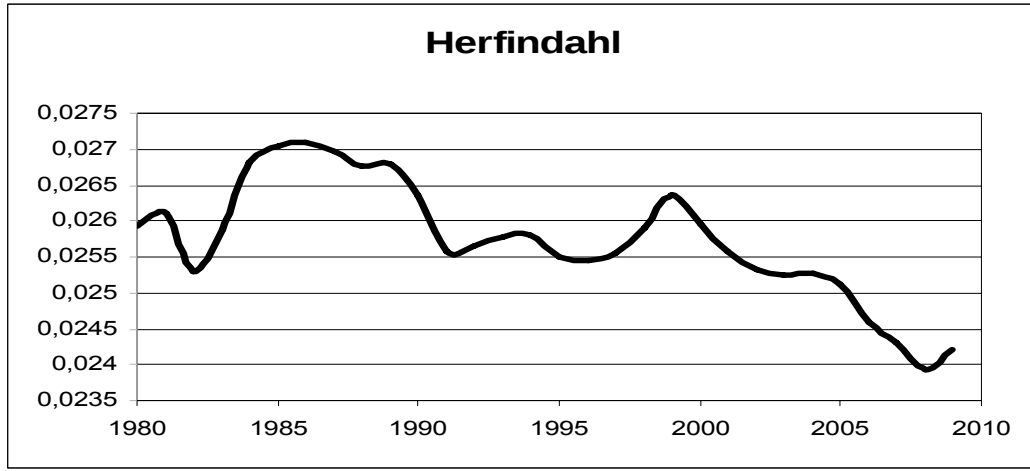
Theil endeksi ise en yüksek değerlerini 1980 ve 1999 yıllarında Asya bölgesinde, 2009 yılında ise Afrika bölgesinde almıştır. Theil endeksinde dikkat çeken bir diğer nokta Amerika ve Avrupa bölgelerinde endeksin 1995 yılındaki değerinin 1980 yılındaki değerinden daha yüksek olması ve 2009 yılı değerinin ise 1995 yılına göre düşüş göstermesidir.

Orta Doğu bölgesinde ise tam tersine endeksin 1995 yılındaki değeri 1980 yılındaki değerine göre daha düşük olmakla birlikte 1995 yılında 0,344 olan endeks değerinin 2009 yılında 0,385'e yükseldiği görülmektedir.

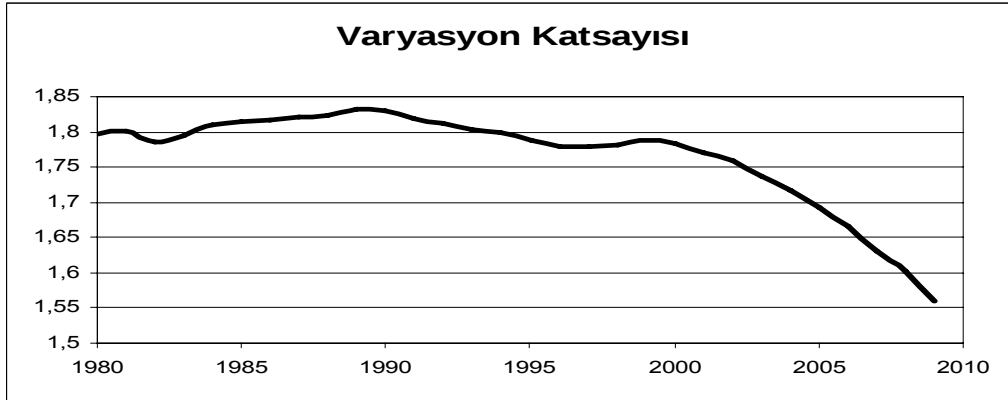
4.3.2. Küresel Gelir Eşitsizliği Analizi Sonuçları

Küresel gelir eşitsizliği analizinin yapılabilmesi için bölgelere göre ayrı ayrı incelenen 107 ülke bölgelerden bağımsız olarak bir araya getirilmiş ve tıpkı bölgesel analizde olduğu gibi Theil, varyasyon katsayısı, Herfindahl ve Gini endeksleri kullanılmıştır. Küresel eşitsizlik analizinde de bölgesel analizde olduğu gibi nüfusun yüzdelik dilimlere göre gelirden aldığı payı ifade eden verilerin bulunma sıklığı göz önüne alınarak ülkeler gruplara ayrılmıştır. Bu gruplamadan hareketle Sala-I-Martin (2002)'in endeks hesaplama yönteminden yararlanılarak eşitsizlik endeksleri hesaplanmış ve 1980–2009 döneminde küresel gelir eşitsizliğinin izlediği trend belirlenmiştir.

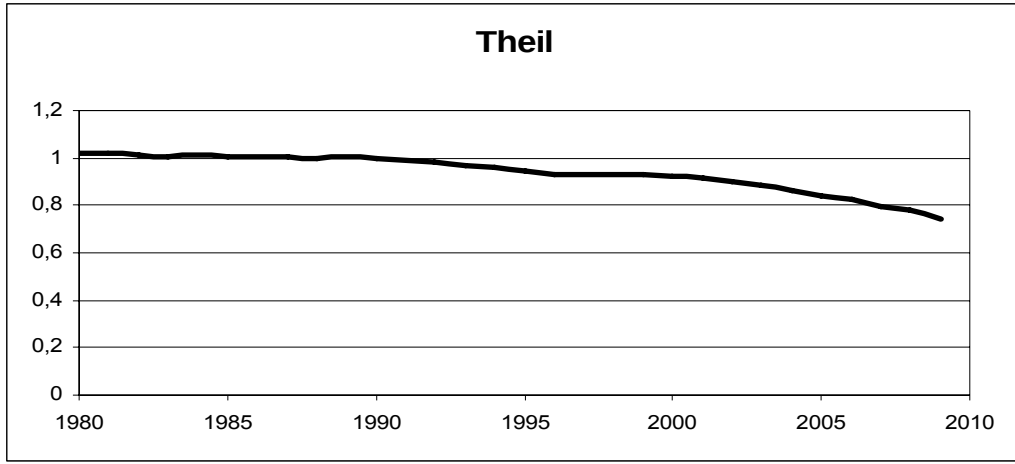
Bu analizde 107 ülke için verilerin elde ediliş şekli, kullanılan veriler ve hesaplama yöntemi tamamıyla aynı olmakla birlikte bölgesel sınırlama ortadan kaldırılmıştır. Bu analizde de tıpkı bölgesel gelir eşitsizliğinde olduğu gibi Theil, varyasyon katsayısı, Herfindahl ve Gini endeksleri kullanılmış ve endekslerin tümünde 1980–2009 periyodunda bir düşüş trendi gözlemlenmiştir. Şekil 26, 27, 28 ve 29 sırası ile Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endekslerini göstermektedir. Gini, Theil ve varyasyon katsayısı endekslerinde bu düşüş daha belirgindir. Çünkü bu endekslerin daha düzgün bir düşüş trendi izlediği görülmektedir.

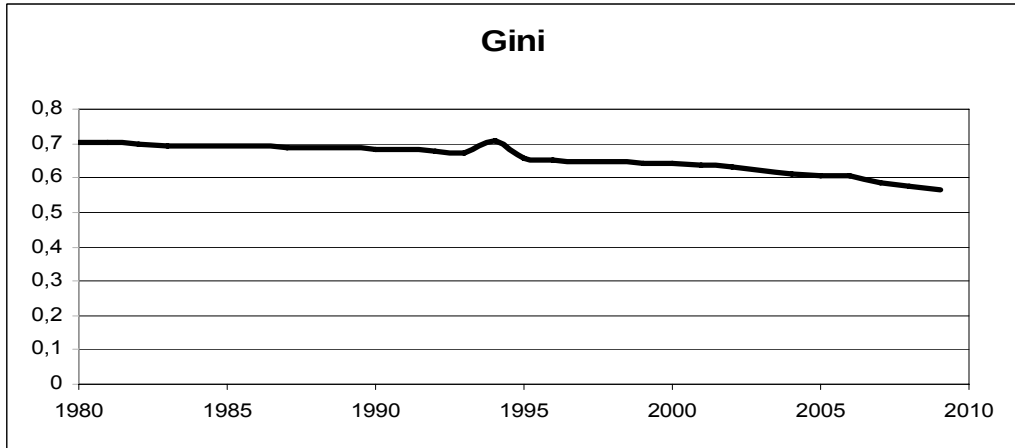
Şekil 26: Küresel Gelir Eşitsizliği: Herfindahl (Normalized) Endeksi

Şekil 27: Küresel Gelir Eşitsizliği: Varyasyon Katsayısı Endeksi

Şekil 28: Küresel Gelir Eşitsizliği: Ağırlıklandırılmış Theil Endeksi

Şekil 29: Küresel Gelir Eşitsizliği: Gini Endeksi

Herfindahl endeksi de tıpkı diğer endekslerde olduğu gibi düşüş eğilimi gösterirken, endeksin çok daha inişli çıkışlı bir trend izlediği görülmektedir.

Herfindahl endeksi 1983–1986 periyodunda artış göstermiş ve daha sonra 1986–1990 periyodunda düşüş eğilimine geçmiştir. 1990–1997 periyodunda inişli çıkışlı seyir devam etmiş, 1997–1999 periyodunda endeks tekrar artış göstermiş, 1999–2009 periyodunda ise genel olarak bir düşüş trendi söz konusu olmuş ve endeks değeri 1999 yılındaki 0,026 değerinden 2009 yılında 0,024 değerine düşmüştür. Endeks en yüksek değerini 1986 yılında 0,027 ile almıştır.

Varyasyon katsayısı endeksinde ise 1983–1989 döneminde bir artış trendi gözlemlenmiştir. 1983 yılında 1,794 olan endeks değeri 1989 yılında 1,83 ile en yüksek değerine ulaşmıştır. Daha sonra endeks 1990–1996 periyodunda düşüş eğilimi göstermiş 1996–1998 periyodunda endeks değerinde pek bir değişiklik olmamış, 1999 yılında ise endeks değerinde hafif bir artış kaydedilmiştir. Bu hafif artışın ardından endekste ki düşüş trendi devam etmiş ve 2000–2009 periyodunda endeks düzenli bir düşüş trendi izlemiş, 1999 yılında 1,787 olan endeks, 2009 yılında 1.56'ya kadar düşmüştür.

Gini ve Theil endeksinde ise bu iki endekse oranla çok daha düzgün bir düşüş trendi söz konusu olmuştur. Gini endeksinde sadece 1993–1994 yılları arasında artış görülmüş ve endeks 1994 yılında 0,7 ile en yüksek değerine ulaşmıştır. Daha sonra düşüş trendi devam etmiş ve endeks 2009 yılında 0,56 değerine kadar düşmüştür.

Theil endeksi 1980–2009 periyodunda düzenli bir düşüş trendi izlemiş ve endeks 1980 yılındaki 1,021 değerinden 2009 yılında 0,745 değerine düşmüştür.

Tablo 8 endekslerin 1980, 1995 ve 2009 yıllarında aldıkları değerleri göstermektedir. Tablodan da anlaşılabacağı üzere küresel gelir eşitsizliği analizi çerçevesinde 1980, 1995 ve 2009 yıllarında tüm endeks değerlerinde bir düşüş söz konusu olmuştur.

**Tablo 8: Küresel Gelir eşitsizliği Analizi Çerçevesinde 1980–1995 ve 2009
Endeks Değerlerinin Karşılaştırılması**

KÜRESEL GELİR EŞİTSİZLİĞİ	1980	1995	2009
HERFİND AHL	0,026	0,025	0,024
VARYASYON KATSAYISI	1,79	1,78	1,56
GİNİ	0,70	0,65	0,57
THEİL	1,02	0,94	0,74

5. SONUÇ

1980–2009 dönemi küreselleşme olgusunun tüm dünyada hissedildiği ve küreselleşme süreci ile şekillenen neo-liberal politikaların gelişmiş ülkeler ile az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki gelir eşitsizliğini arttırdığı bir dönem olmuştur.

Bu dönemde uygulanan neo-liberal politikalar gelişmiş ülkelere fayda sağlarken, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler küreselleşme süreciyle şekillenen yeni ekonomik düzene ayak uyduramamış ve krizlere sürüklenmişlerdir.

Bu çalışmanın ana amacı Sala-I-Martin (2002)'in kullandığı yöntemden hareket edilerek hesaplanan Herfindahl, varyasyon katsayısı, Theil ve Gini endeksleriyle 1980–2009 döneminde seçilen 107 ülkenin bölgesel ve küresel gelir eşitsizliği analizi ile eşitsizliğin artış eğiliminde olduğunu saptayabilmektir.

Bu amaçla öncelikle gelir eşitsizliğine etki eden değişkenlere kısaca değinilmiş, ardından ise literatürde küreselleşme ve gelir eşitsizliği ilişkisini ölçmeye yönelik olarak yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Son bölümde ülkeler arası ve ülke içi gelir eşitsizliğini ölçmeye yönelik yapılan çalışmalara kısaca değinildikten sonra bu çalışmanın konusunu oluşturan bölgesel ve küresel gelir eşitsizliği analizinin sonuçlarına yer verilmiştir.

Analiz sonucunda ortaya çıkan tablo küreselleşme döneminde küresel gelir eşitsizliğinin tüm eşitsizlik endekslerinde azalma eğilimi göstermesidir.

Küresel gelir eşitsizliğindeki bu azalış trendi bu çalışmada savunulan anti neo-liberal görüşe ters düşmekle birlikte bölgesel gelir eşitsizliği analizinde azalış eğiliminin tüm endekslerde görülmemesi sorunlu bölgeler ile gelişmiş bölgeler arasındaki eşitsizliğin giderek arttığını göstermektedir.

Günümüzde birçok iktisatçı da küresel gelir eşitsizliği analizinin gelir eşitsizliğinin boyutunu anlayabilmek açısından çok etkili bir çözüm sunmadığını ifade etmektedir. Bu görüşü savunan yazarlara göre küresel bir hükümet ya da küresel bir sivil toplum kuruluşu olmadığına göre küresel gelir eşitsizliğine odaklanmak yerine, bölgesel ve

ülke içi gelir eşitsizliğine odaklanmak gelir eşitsizliğinin izlediği trendi daha doğru analiz edebilmek açısından önem arz etmektedir.

Çalışmada özellikle Afrika bölgesinde Gini endeksindeki belirgin artış ve 1992–2007 döneminde bu bölgede Theil endeksinde görülen hafif yükseliş ile Orta Doğu bölgesinde Theil, Gini ve varyasyon katsayısı endekslerinde 1988–2009 döneminde gözlemlenen hafif artış eğilimi bu bölgelerde eşitsizlik endekslerinin izlediği trende yönelik net sonuçlara ulaşamamasına neden olmaktadır.

Dolayısıyla küresel gelir eşitsizliği azalma eğilimi göstermekle birlikte ilerleyen yıllarda bu trendin devam edip etmeyeceğini Afrika ve Orta Doğu bölgesindeki gelişmeler belirleyecektir. Bu yüzden gelecekte küresel gelir eşitsizliğindeki azalma trendinin devam etmesi isteniyorsa Afrika ve Ortadoğu bölgelerindeki gelir eşitsizliğinin azaltılması için uygulanacak politikaların iyi belirlenmesi gerekmektedir. Küreselleşme sürecine uygun liberalizasyon politikaları yerine, bu bölgelerin sosyo-ekonomik yapılarına uygun devlet destekli politikalarla pekiştirilen neo-liberal politikalar bu bölgelerde büyüme ve kalkınma sürecini destekleyecek ve gelir eşitsizliğinin azalmasına neden olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acemoğlu, Daron, Jaume Ventura. 2002. The World Income Distribution. **Quarterly Journal of Economics**. c. 117. s. 3: 659-94 (Aktaran: Danişoğlu, Ayşe Ç.. 2004. Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**. c. 3. s. 6: 35-59).
- Anand, Sudhir, Paul Segal. 2008. What Do We Know About Global Income Inequality?. **Journal of Economic Literature**. c. 46. s. 1: 57-94.
- Atkinson, Anthony B., Thomas Piketty, Emmanuel Saez. 2011. Top Incomes in The Long Run of History. **Journal of Economic Literature**. c. 49. s. 1: 3-71.
- Balcerowicz, Leszek, Stanley Fischer. 2006. **Living Standards and the Wealth of Nations Successes and Failures in Real Convergence**. Cambridge and London: MIT Press (Aktaran: Shleifer, Andrei. 2009. The Age Of Milton Friedman. **Journal of Economic Literature**. c.47. s.1: 123-135).
- Baş, Kemal. 2009. Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, c.18. s. 1: 49-70.
- Bhalla, Surjit S. 2002. **Imagine There's No Country: Poverty, Inequality, and Growth in the Era of Globalization**. Washington, D.C.: Institute for International Economics (Aktaran: Anand, Sudhir, Paul Segal. 2008. What Do We Know About Global Income Inequality?. **Journal of Economic Literature**. c.46. s. 1: 57-94).
- Bourguignon, François, Christian Morrisson. 2002. Inequality Among World Citizens: 1820-1992. **The American Economic Review**. c. 92. s. 4: 727-744.
- Bozdağ, Nihat, Emre G. Bozdağ. 2006. Ülkelerin Kişi Başına Gelirlerinin Karşılaştırılmasında Bozdağ Nüfus Etkinliği Katsayısı ve Endeksi -Yeni Bir Yaklaşım-. **15. İstatistik Araştırma Sempozyumu, 11 – 12 Mayıs 2006**, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Cornia, Giovanni A., Sampsa Kiiski. 2001. Trends in Income Distribution in the Post World War II Period: Evidence and Interpretation. Discussion Paper 2001/89. **UNU/WIDER** (Aktaran: Baş, Kemal. 2009. Küreselleşme ve Gelir Dağılımı Eşitsizliği. **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. c.18. s. 1: 49-70).
- Cowell, Frank A.. 2000. **Measuring Inequality**. 3.bs. Oxford University Press.
- Danişoğlu, Ayşe Ç. 2004. Küreselleşmenin Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk Üzerindeki Etkileri. **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**. c. 3. s. 6: 35-59.

- Deaton, Angus. 2010. Price Indexes, Inequality, and the Measurement of World Poverty. **American Economic Review**. c.100. s. 1: 5–34.
- Deininger, Klaus, Lyn Squire. 1996. A New Data Set Measuring Income Inequality. **WorldBank Economic Review**. c. 10. s. 3: 565–91 (Aktaran: Sala-I-Martin, Xavier. 2002. The Disturbing “Rise” of Global Income Inequality. Working Paper 8904. **National Bureau of Economic Research**).
- Devlet Planlama Teşkilatı Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. 2001. **Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. Ankara.
- Dikhanov, Yuri, Michael Ward. 2002. Evolution of the Global Distribution of Income, 1979–99. **53rd Session of the International Statistical Institute, 22–29 Ağustos 2001**. Seoul, Republic of Korea (Aktaran: Anand, Sudhir, Paul Segal. 2008. What Do We Know About Global Income Inequality?. **Journal of Economic Literature**. c. 46. s. 1: 57–94).
- Doğanoğlu, Fatih, Aslan Gülcü. 2001. Gelir eşitsizliği Ölçümünde Kullanılan Yöntemler. **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**. c. 2. s.1: 47–65.
- Dowrick, Steve, Muhammad Akmal. 2005. Contradictory Trends in Global Income Inequality: A Tale of Two Biases. **Review of Income and Wealth**. c. 51. s. 2: 201–229.
- Gasparini, Leonardo, Guillermo Cruces, Leopoldo Tornarolli. 2009. Recent Trends in Income Inequality in Latin America. Working Paper Series 132. **Society for the Study of Economic Inequality**.
- Goldberg, Pinelopi Koujianou, Nina Pavcnik. 2007. Distributional Effects of Globalization in Developing Countries. **Journal of Economic Literature**. c. 45. s. 1: 39–82.
- Grosh, Margaret E., Glewwe Paul. 1995. A Guide to Living Standards Measurement Study Surveys and Their Data Sets. LSMS Working Paper 120. **The World Bank**.
- Heshmati, Almas. 2003. The Relationship between Income Inequality and Globalization. **WIDER Conference on Inequality, Poverty and Human Well-being, 30–31 May 2003**. Helsinki, Finland.
- Heston, Alan, Robert Summers, Bettina Aten. 2001. Penn World Table Version 6.0. **Center for International Comparisons of Production, Income and Prices. University of Pennsylvania** (Aktaran: Sala-I-Martin, Xavier. 2002. The Disturbing “Rise” of Global Income Inequality. Working Paper 8904. **National Bureau of Economic Research**).

- Kazar, Görkemli D. 2008. The Relationship Between Inequality and Development: The Case of Turkey. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kremer, Michael, Eric Maskin. 2006. Globalization and Inequality. Working Paper. **Harvard University Department of Economics**.
- Krugman, Paul, Anthony J. Venables. 1995. Globalization and The Inequality of Nations. **Quarterly Journal of Economics**. c. 110. s. 4: 857–880.
- Kuznets, Simon. 1963. Quantitative Aspects of the Economic Growth of Nations: Distribution of Income by Size. **Economic Development and Cultural Change**. c.11: 1–80 (Aktaran: Ray, Debraj. 1998. **Development Economics**. Princeton University Press).
- Lindert, Peter H., Jeffrey G. Williamson. 2001. Does Globalization Make The World More Unequal? Working Paper 8228. **National Bureau of Economic Research** (Aktaran: O'Rourke, Kevin H. 2001. Globalization and Inequality: Historical Trends. Working Paper 8339. **National Bureau of Economic Research**).
- Lucas, Robert E. 2000. Some Macroeconomics for the 21st Century. **The Journal of Economic Perspectives**. c. 14. s. 1: 159–168.
- Maddison, Angus. 1995. **Monitoring the World Economy, 1820-1992**. Paris: Organization For Economic Co-Operation and Development (Aktaran: Bourguignon, François, Christian Morrisson. 2002. Inequality Among World Citizens: 1820-1992. **The American Economic Review**. c. 92. s. 4: 727–744).
- Melchior, Arne, Kjetil Telle, Henrik Wiig. 2000. Globalization and Inequality: World Income Distribution and Living Standards, 1960–1998. **Report 6B: 2000, Studies on Foreign Policy Issues**. Oslo: Royal Norwegian Ministry of Foreign Affairs (Aktaran: : O'Rourke, Kevin H. 2001. Globalization and Inequality: Historical Trends. Working Paper 8339. **National Bureau of Economic Research**).
- Milanovic, Branko. 2005. Can We Discern The Effect of Globalization on Income Distribution? Evidence From Household Surveys. **World Bank Economic Review**. c. 19.s. 1: 21–44.
- _____.2006. Global Income Inequality: What It Is and Why It Matters. Policy Research Working Paper 3865. **World Bank**.
- Okun, Arthur.1975. **Equality and Efficiency: The Big Tradeoff**. Washington, DC: The Brookings Institution Press (Aktaran: Sharpe, Andrew. 2003. Linkages Between Economic Growth and Inequality: Introduction and Overview. **Canadian Public Policy**. c. 29. s. 1: 1–14).
- O'Rourke, Kevin H. 2001. Globalization and Inequality: Historical Trends. Working Paper 8339. **National Bureau of Economic Research**.

- Öztürk, Nazım, Z.Gökalp Göktolga. 2010. Yoksulluk ve Gelir Bölüşümünün Belirlemede Kullanılan Ölçütler. **Bütçe Dünyası Dergisi**. s. 34: 3–25.
- Piketty, Thomas. 2005. Top Income Shares in The Long Run: An Overview. **Journal of the European Economic Association**. c. 3 s. 2–3: 1–11.
- Ravillon, Martin. 2003. The Debate on Globalization, Poverty, and Inequality. Why Measurement Matters. Policy Research Working Paper 3038. **The World Bank Development Research Group**.
- Ray, Debraj. 1998. **Development Economics**. Princeton University Press.
- Sachs, Jeffery D. 2000. Globalization and Patterns of Economic Development, **Weltwirtschaftliches Archiv**. c. 36, s. 4: 579–600.
- Sala-I-Martin, Xavier. 2002. The Disturbing “Rise” of Global Income Inequality. Working Paper 8904. **National Bureau of Economic Research**.
- _____. 2006. The World Distribution of Income: Falling Poverty and... Convergence, Period. **Quarterly Journal of Economics**. c. 121. s. 2: 351–97 (Aktaran: Anand, Sudhir, Paul Segal. 2008. What Do We Know About Global Income Inequality? **Journal of Economic Literature**. c. 46. s. 1: 57–94).
- Schultz, T. Paul. 1998. Inequality and the Distribution of Personal Income in the World: How it is Changing and Why. **Journal of Population Economics**. c. 11. s. 3: 307–344.
- Sholte, Jan A. 2000. **Globalization: A Critical Introduction**. New York: St. Martin's Press (Aktaran: Zhou, Lei, Basudeb Biswas, Tyler Bowles, Peter J. Saunders. 2011. Impact of Globalization on Income Distribution Inequality in 60 Countries. **Global Economy Journal**. c. 11 s. 1: 1–16).
- Sharpe, Andrew. 2003. Linkages Between Economic Growth and Inequality: Introduction and Overview. **Canadian Public Policy**. c. 29. s. 1: 1–14.
- Shleifer, Andrei. 2009. The Age Of Milton Friedman. **Journal of Economic Literature**. c. 47. s. 1: 123–135.
- Stiglitz, Joseph E., Jose Antonio Ocampo, Shari Spiegel, Ricardo Ffrench-Davis, Deepak Nayyar. 2006. **Stability with Growth: Macroeconomics, Liberalization and Development**. Oxford and New York: Oxford University Press (Aktaran: Shleifer, Andrei. 2009. The Age Of Milton Friedman. **Journal of Economic Literature**. c. 47. s. 1: 123–135).
- Sundrum, Ramaswamy M. 2004. **Income Distribution in Less Developed Countries**. 2.bs. U.K.: Routledge.

Tokatlıoğlu, İbrahim, Murat Atan. 2007. Türkiye'de Bölgeler Arası Gelişmişlik Düzeyi Ve Gelir Dağılım Eşitsizliği: Kuznets Eğrisi Geçerli mi?. **Ekonomik Yaklaşım**. c. 18. s. 65: 25–58.

Wade, Robert H. 2001. The Rising Inequality of World Income Distribution. **Finance and Development**. c. 38. s. 4: 37–39.

Wade, Robert H. 2004. Is Globalization Reducing Poverty and Inequality. **World Development**. c. 32. s. 4: 567–589.

Yuri, Dikhanov. 2005. Trends In Global Income Distribution, 1970-2000, and Scenarios for 2015. **Human Development Report**.

Zhou, Lei, Basudeb Biswas, Tyler Bowles, Peter J. Saunders. 2011. Impact of Globalization on Income Distribution Inequality in 60 Countries. **Global Economy Journal**. c. 11 s. 1: 1–16.

İnternet Kaynakları

databank.worldbank.org

www.wider.unu.edu

www.imf.org

www.oecd.org/els/social/inequality/GU

stats.oecd.org/glossary/ -Glossary of Statistical Term

EK-1

Tablo 1: Ülke Grupları

A Grubu	B Grubu	C Grubu
Arjantin	Almanya	Birleşik Arap Emirlikleri
Arnavutluk	Amerika Birleşik Devletleri	Suriye Arap Cumhuriyeti
Bangladeş	Avusturya	Suudi Arabistan
Bolivya	Belçika	
Brezilya	Benin	
Bulgaristan	Bhutan	
Burkina Faso	Birleşik Krallık	
Burundi	Chad	
Cezayir	Çin	
Dominik Cumhuriyeti	Danimarka	
Ekvador	Fransa	
El Salvador	Hindistan	
Endonezya	Hollanda	
Estonya	Hong Kong; Özel İdari Bölge-Çin	
Fas	İrlanda	
Fildişi Sahili	İspanya	
Filipinler	İsrail	
Gana	İsveç	
Guatemala	İsviçre	
Güney Afrika	İtalya	
Gürcistan	Japonya	
Honduras	Kanada	
İran İslam Cumhuriyeti	Kongo Cumhuriyeti	
Jamaika	Kongo Demokratik Cumhuriyeti	
Kamboçya	Kore Cumhuriyeti (Güney Kore)	
Kamerun	Liberya	
Kazakistan	Namibya	
Kenya	Norveç	
Kırgız Cumhuriyeti	Portekiz	
Kolombiya	Singapur	
Kostarika	Togo	
Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti	Yunanistan	
Lesotho		
Letonya		
Macaristan		
Madagaskar		
Malawi		
Malezya		
Mali		

Tablo 1- devam

Meksika		
Mısır;Arap Cumhuriyeti		
Moğolistan		
Moritanya		
Mozambik		
Nepal		
Nijer		
Nijerya		
Nikaragua		
Orta Afrika Cumhuriyeti		
Özbekistan		
Pakistan		
Panama		
Paraguay		
Peru		
Ruanda		
Senegal		
Sierra Leone		
Sri Lanka		
Şili		
Tacikistan		
Tayland		
Togo		
Trinidad ve Tobago		
Tunus		
Türkiye		
Türkmenistan		
Uruguay		
Ürdün		
Venezuela		
Vietnam		
Zambiya		

EK-2

Tablo 2: Bölgelere Göre Sınıflandırılmış Ülkeler

Amerika	Asya	Avrupa	Afrika	Orta Doğu
Amerika Birleşik Devletleri	Bangladeş	Anavutluk	Benin	Birleşik Arap Emirlikleri
Arjantin	<u>Bhutan</u>	Avusturya	<u>Burkina Faso</u>	İsrail
Bolivya	Çin	Belçika	Burundi	Suriye Arap Cumhuriyeti
Brezilya	Endonezya	Bulgaristan	Cezayir	Suudi Arabistan
Dominik Cumhuriyeti	Filipinler	Danimarka	<u>Chad</u>	Ürdün
<u>Ekvador</u>	Hindistan	<u>Estonya</u>	Fas	
El Salvador	<u>Hong Kong :Özel İdari Bölge-Çin</u>	Finlandiya	Fildişi Sahili	
Guatemala	İran İslam Cumhuriyeti	Fransa	Gana	
Honduras	Japonya	Georgia	Güney Afrika	
Jamaika	Kamboçya	Almanya	Kamerun	
Kanada	Kazakistan	Yunanistan	Kenya	
Kolombiya	Kırgız Cumhuriyeti	Macaristan	Kongo Cumhuriyeti	
<u>Kostarika</u>	Kore Cumhuriyeti	İrlanda	Kongo, Dem. Cumhuriyeti	
Meksika	<u>Laos Demokratik Halk Cumhuriyeti</u>	İtalya	<u>Lesotho</u>	
Nikaragua	<u>Maldivler</u>	Letonya	Liberya	
Panama	Malezya	Hollanda	Madagaskar	
Paraguay	Moğolistan	Norveç	<u>Malawi</u>	
Peru	Nepal	Portekiz	Mali	
Şili	Özbekistan	İspanya	Mısır, Arap Cumhuriyeti	
<u>Trinidad ve Tobago</u>	Pakistan	<u>İsviçre</u>	Moritanya	
Uruguay	Singapur	<u>İsviçre</u>	Mozambik	
<u>Venezuela, RB</u>	Sri Lanka	Türkiye	Namibya	
	Tacikistan	Birleşik Krallık	<u>Nijer</u>	
	Tayland		Nijerya	
	Türkmenistan		Orta Afrika Cumhuriyeti	
	Vietnam		<u>Ruanda</u>	
			Senegal	
			Sierra Leone	
			Togo	
			Tunus	
			Zambiya	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı:	Maral Haçikoğlu
Doğum Yeri, Tarihi:	Bakırköy/İstanbul, 03.08.1987
Adres:	Eşref efendi Sok. Şenyüz Apt. No:55/6 Kurtuluş-Şişli/İstanbul
Tel/GSM:	(212) 2464705/ (533) 2490832
E-mail:	marall-h@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans	Marmara Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İngilizce İktisat Bölümü, 2009
Yüksek Lisans	Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, 2009–2011
Erasmus	Universita Politecnica Delle Marche, Uluslararası İktisat ve İşletme Bölümü, Ancona/İtalya, Eylül 2010- Şubat 2011

İŞ DENEYİMİ

Yapı Kredi Faktoring	Kredi Tahsis ve Risk İzleme Bölümü, Stajyer, Temmuz 2008.
YKM	Muhasebe bölümü, Stajyer, Eylül 2009.
Fina Enerji Holding	Finans-Muhasebe Bölümü, Yarı Zamanlı, Aralık 2009-Mayıs 2010.
Hedef Filo Hizmetleri	Finans Bölümü-Krediler, Yarı Zamanlı, Mayıs 2011.

DİĞER BİLGİLER

Bilgisayar Bilgisi :

- MS Office programları, ETA Bilgisayarlı Muhasebe programı, Winner, Logo Tiger ve Eviews 5,1 İstatistik programı.

Yabancı Dil :

- İngilizce, İtalyanca